

Kulturni inkubator Bokanjac

Meštrović, Nika

Master's thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:088168>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-09**



Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)



UNIVERSITY OF SPLIT



SVEUČILIŠTE U SPLITU



FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE

Diplomski Sveučilišni studij Arhitekture i urbanizma

Split, ak. god. 2024./25.

NIKA MEŠTROVIĆ

KULTURNI INKUBATOR BOKANJAC

SOCIJALNA POLARIZACIJA: ARHITEKTURA KAO ODGOVOR

mentor: izv.prof.art. Toma Plejić

komentor: dr.sc. Ana Grgić

konzultant / konstrukcija: dr.sc.Marina Nikolić

konzultant / sociologija: mr.sc. Nensi Segarić

konzultant / ekonomija: dr.sc. Jurica Bosna

"Ja, Nika Meštrović, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom *Kulturni inkubator Bokanjac* u potpunosti rezultat mog vlastitog rada. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada ne krši bilo čija autorska prava, nije izravno preuzet iz nenavedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekstualni dio rada u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Splitu, 28.01.2025.

Handwritten signature of Nika Meštrović in black ink, enclosed in a thin black rectangular box.

SOCIJALNA POLARIZACIJA: ARHITEKTURA KAO ODGOVOR

KOMENTORSKI DIO

ak.god. 2024./25.

NIKA MEŠTROVIĆ

mentor: dr.sc. Ana Grgić

SADRŽAJ

1. UVOD

1.1. Definicija i povijest socijalne polarizacije

2. TEORETSKI OKVIR

2.1. Socijalna polarizacija i teorija kaosa

2.2. Kontrola kaosa - arhitektura i urbanizam kao alat

2.2.1. Arhitektura kao alat planiranog kaosa

2.2.2. Arhitektura kao alat kontrole kaosa

2.3. Teorija socijalnog prostora

2.3.1. Henri Lefebvre - Proizvodnja prostora

2.3.2. Michel Foucault - Koncept panoptikona

2.3.3. Edward Soja - Prostorna pravda

3. GENEZA JAVNOG CENTRA KAO ODGOVOR NA DEVALORIZACIJU JAVNIH PROSTORA

3.1. Studije slučaja

3.1.1. Archigram- Instant city

3.1.2. Yona Friedman - Ville spatiale

3.1.3. OMA - Agadir Convention Centre

3.1.4. Peter i Allison Smithson – The economist building

4. ZAKLJUČAK

5. LITERATURA I IZVORI

1. UVOD

Ovaj komentorski rad bavit će se temom i analizom polarizacije stanovništva, odnosno u kojoj mjeri arhitektura može oblikovati odnose u društvu. Diplomski rad odgovara na društvenu mikro situaciju unutar četvrti Bokanjac u Zadru koju čine lokalni mještani i doseljenici koja se uzima za primjer socijalne polarizacije, dok je sam projektni zadatak rješenje tog problema kroz arhitekturu u smislu njene namjene i pozicije.

„Polarizacija (prema srednjovj. lat. *polaris*: polarni, od lat. *polus*: pol, stožer), usmjeravanje u suprotne strane; stjecanje polarnosti“¹

Zadar je svoju geografski limitiranu formu prerastao do početka Prvog svjetskog rata kada se širi van okvira poluotoka te se formiraju predgrađa Arbanasi, Kolovare, Jazine i Ravnice, što predstavlja novo razdoblje u razvoju grada i izradu prvog planskog dokumenta.² Period između dva svjetska rata, unatoč promjenama u vlasništvu nad gradom, razdoblje je najintenzivnijeg prostornog širenja grada od njegova osnutka koji je zbog političke nestabilnosti rezultirao nekontinuiranim razvojem. Neplanska, stihijska izgradnja stambenih objekata intenzivirala je nesklad u urbanoj strukturi grada van stare gradske jezgre. Nakon Drugog svjetskog rata Zadar je pripojen Hrvatskoj u okvirima Jugoslavije sve do 1991. godine.³ Obnova grada je bila primarni cilj lokalnih vlasti i možemo ju pratiti kroz pet etapa. U okviru posljednje, pete etape, Zadar se širi do te mjere da se gradskom području pripajaju Diklo, Bokanjac, Ploče i Dračevac 1985. godine. Prvi spomen Bokanjca datira iz osmog stoljeća⁴, a s vremenom mu se šire administrativne granice te se nakon njegova pripajanja Zadru, 1988. godine u njegovu susjedstvu formira četvrt Novi Bokanjac. Polemike oko tog naziva nastale među domicilnim stanovništvom potaknule su promišljanje o utjecaju urbanog planiranja na stanovnike postojećih, ali i novoformiranih struktura grada te njihovu interakciju. Bokanjac i Novi Bokanjac dva su kvarta koji u mentalnoj mapi Zadra čine jednu cjelinu iako to nije slučaj ni urbanistički, ni demografski. Pozicioniranje objekta javne namjene sa naglaskom na kulturnoj komponenti na dodirnu točku tih dvaju zona, uz planirani park tvori mjesto susreta i kohezije za stanovnike Bokanjaca, kao i za ostale građane grada Zadra.

1.1. Definicija i povijest socijalne polarizacije

Osim hijerarhijskog ustroja koji postoji među svim živim bićima, među ljudima se javljaju segregacije na više različitih razina. Iako su se povijesno mijenjale okolnosti svakodnevnog života, a time posljedično i intenzitet podjele među rasama, kulturama i spolovima kao i prema društvenom i ekonomskom statusu, segregacija prema tim osnovnim, ali i brojnim drugim parametrima uvijek je prisutna. Ekonomija, politika i kultura, kao neminovni aspekti ljudske svakodnevne direktne utječu na naše mogućnosti i sam način života te neupitno određuju naše ponašanje. Kao posljedica složenosti ljudske prirode i društvenog konteksta, nastaju brojne kulture i subkulture, a ovaj diplomski rad preispituje na koji način arhitektura, odnosno urbano planiranje može na njih utjecati i obratno. Socijalna polarizacija događa se na različitim razinama – među lokalnim stanovništvom različitih etničkih skupina, među lokalnim i doseljeničkim stanovništvom, segregacije na ekonomskoj, političkoj, kulturnoj razini... Sve to direktno utječe na različite aspekte društva; ekonomiju, politiku, kulturu, identitet, itd. Pritom urbanizam i arhitekturu neupitno možemo prepoznati kao mehanizme kojima se može uvelike utjecati na tijek novonastalih situacija. Metode i mjerila pritom pokazuju dinamičnu i raznorodnu skalu intervencija.

¹ polarizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/polarizacija>>

² Magaš Damir. (2009). Prostorni razvoj Zadra 1945.-1991 <https://www.researchgate.net/publication/284446205_Prostorni_razvoj_Zadra_1945-1991_Spatial_Development_of_Zadar_from_1945_to_1991>

³ Lovrić, R. (2023). *Prostorni razvoj grada Zadra (Završni rad)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. <<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:081850>>

⁴ Carlo Federico Bianchi. Kršćanski Zadar II., Hrvatska, Zadar. str. 384. „Godine 906. zadarski prior Foscolo ostavlja crkvi Sv. Krševana 200 unca zlata i raznu skupocjenu opremu od svile, vune i konoplje, a opatu ostavlja jedan svoj posjed u Bokanjcu.“

QB12 Molimo ocijenite za svaki od navedenih problema, ukoliko to jest prema vašem viđenju, zapreka ili ne za uspješnu integraciju imigranata u vašu državu. Koristite skalu od 1 do 10, gdje 1 označava "uopće nije zapreka" a 10 označava "ogromna zapreka". (% - EU27)



dijagram preuzet i preveden sa Special Eurobarometer: integration of immigrants in the European Union, istraživanje provedeno 2.11.-3.12.2021. sa ciljem ispitivanja javnog mišljenja na temu integracije imigranata u Europsku Uniju u sklopu čega je ispitano 26 510 ispitanika iz svih zemalja članica EU <https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/special-eurobarometer-integration-immigrants-european-union_en>

2. TEORETSKI OKVIR

„Pokazalo se da iza kaosa leži posebna vrsta reda i da kaos nije isto što i nestabilnost. Teorija kaosa našla je svoju primjenu u meteorologiji, fizici, biologiji, kemiji, ali i u ekonomiji, sociologiji i psihologiji. Logično je da o teoriji kaosa razmislimo i u organizaciji, te je pokušamo primijeniti istražujući dezorganizaciju kako bi u njoj našli red, tj. organizaciju.“⁵

U kontekstu socijalne polarizacije, teorija kaosa primjenjiva je kao očekivana devijacija u urbanom pravilu koja uvjetuje fleksibilno urbano planiranje, podložno neizbježnim promjenama. Novi trendovi, tehnološki napredak i sama nepredvidivost ljudskog djelovanja definiraju putanje i oblička urbaniteta i života u gradu.

2.1. TEORIJA KAOSA

„Efekt leptira“ poznata je teoretska metafora meteorologa Edvarda Nortona Lorenza koji je u svojoj potrazi za nepogrešivim sustavom analize vremenske prognoze došao do teze da i najmanja odstupanja mogu prouzrokovati katastrofalne pogreške.

„Ako leptir zamahne krilima u Pekingu, on može uzrokovati uragan na Floridi“⁶ misao je već spomenutog meteorologa Lorenza koju naravno ne treba shvaćati doslovno, ali nam ona naznačuje kako ništa nije determinirano i kontrolirano, već uvjetovano i najmanjim varijablama koje ne moraju ili ne mogu biti pod našom kontrolom. Modernom čovječanstvu već je usađena težnja za kontrolom koja stvara osjećaj sigurnosti.

„Determinizam (lat. determinare: omeđiti, ograničiti, odrediti), stajalište da je svaki događaj, ljudsko htijenje i djelovanje određeno prijašnjim uvjetima i stanjima.“⁷

Teorija kaosa srušila je filozofiju determinizma i nepovratno promijenila filozofska pomišljanja o kontroli, određenosti i jednoznačnosti. Što bi nam ova teorija značila kao istraživačko počelo za temu? Za početak, društveni sustavi, baš kao i oni prirodni, često su podložni neočekivanim promjenama. Pravovremenom unutarnjom organizacijom moguće je u nekom intervalu kontrolirati sistem i ostvariti sustav u kojem će društvo napredovati. Uloga arhitekture i prostornog planiranja u ovom sustavu ima humanu komponentu.

2.2. TEORIJA KAOSA I SOCIJALNA POLARIZACIJA

Socijalna polarizacija postoji otkako je i čovjeka, a njen doseg varira od mikro situacija prema globalnim procesima. Trenutna situacija u svijetu - aktualni ratovi, siromaštvo i globalna kriza ponukali su značajni porast migracija svjetskog stanovništva. Krajem 2021. broj osoba s priznatim statusom izbjeglica u Europi iznosio je manje od 10 posto ukupnog broja izbjeglica u svijetu. Velika ruska invazija na Ukrajinu 2022. povećala je taj broj na oko 20 posto.⁸ Useljavanje inozemne radne snage i promjena migracijskih obrazaca, prihvaćanje i percepcija stranaca, politike inkluzije i pravni status migranata, izazovi su s kojima se stranci suočavaju prilikom procesa prilagodbe te posljedice koje spomenute promjene nose.⁹ Integracija stranaca u domaće stanovništvo složen je i dugotrajan proces. Diferencijacija stanovnika vremenom može uzrokovati i prostorne segregacije – okupljanje stanovnika iste nacionalnosti ili kulture u zatvorene zajednice. Promjene u demografiji mogu imati katastrofalne i dugoročne posljedice ukoliko nije proveden kvalitetan sustav integracije novodoseljenog stanovništva u postojeće. To može dovesti do restriktivnih politika i praksa ili poticati antistranačke ili antiizbjegličke retorike i populističke narative temeljene na dezinformacijama.

5 M. Žugaj, "Teorija kaosa i organizacija", Journal of Information and Organizational Sciences, vol.20, br. 2, str. 51-62, 1996. <<https://hrcak.srce.hr/78987>>

6 Edward Lorenz, The Essence of Chaos, str.133.

7 determinizam. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/determinizam>>

8 United Nations High Commissioner for Refugees. 2024. Global Trends: Forced displacement in 2023. Copenhagen, Denmark <<https://www.unhcr.org/global-trends-report-2023>>

9 Robert Mikac, Filip Dragović: Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed <<https://hrcak.srce.hr/file/291737>>

2.3. KONTROLA KAOSA - ARHITEKTURA I URBANIZAM KAO ALAT

"Grad je stanje uma, tijelo običaja i tradicija, organiziranih stavova i osjećaja koji pripadaju toj tradiciji. Drugim riječima, grad nije samo fizički mehanizam i umjetna konstrukcija. On je uključen u virtualne procese ljudi koji ga sačinjavaju, on je proizvod prirode, a posebice ljudske prirode."- Robert E. Park¹⁰

Utjecaj urbanih sredina na njihove stanovnike proučava se već više od stoljeća, prvi Odsjek sociologije na svijetu osnovan je 1892. godine pod nazivom Čikaška škola urbane sociologije te gotovo sve probleme društvenog života promatra isključivo kao urbane, vežući ih uz prostor koji postaje nezavisna i objašnjavajuća varijabla. Bavi se temama grada i urbanizacije, odnosno socijalnim promjenama koje nastaju uslijed industrijalizacije i urbanizacije, adaptacije pojedinca na grad i grada na društvo te socijalnim životom grada u smislu problema koji proizlaze iz urbanih sredina. Nakon što Chicago početkom 20. stoljeća naseljavaju imigranti iz cijelog svijeta, u deset godina se gotovo udvostručuje broj stanovnika čime grad postaje „sociološki laboratorij“ za proučavanje fenomena kolektivnog ponašanja i interakcija.

2.3.1. Arhitektura kao alat planiranog kaosa

Prvi od primjera prikazuje ekstremni slučaj socijalne polarizacije, kako bi se ilustrirala i pozicija arhitektonsko-urbanističkog aparata. Apartheid, često zvan „odvojeni razvoj“, naziv je politike koja regulira odnose među rasama u Južnoafričkoj Republici u drugoj polovici 20.st.¹¹ Rasna segregacija određena zakonom provedena je na urbanističkoj razini na način da su uspostavljene stambene i poslovne zone za svaku rasu, dok je pripadnicima ostalih rasa bilo zabranjeno živjeti, poslovati ili posjedovati zemlju u njima. Klasificiranjem područja i „pass“ zakonima (koji su zahtijevali izdavanje dozvola za dopuštanje prisutnosti u ograničenim područjima), nakon što je više od 80% teritorija Južnoafričke Republike dodijeljeno bijelcima od ostatka je formirano deset Bantustana. Iako su kasnije ostvarili različite stupnjeve samouprave, bez obzira na neovisnost ili samoupravni status, nikada nisu postali politički i ekonomski neovisni o Južnoj Africi, čije je gospodarstvo uvelike ovisilo o ne bjelačkoj radnoj snazi. Posebnim zakonom o obrazovanju uvjetovano je školovanje Bantu djece koja su u odvojenim školama imala prilagođeni program sa svrhom osposobljavanja za poslove koji su smatrani prikladnim za pripadnike te rase, uglavnom fizički rad. Donesen je i niz ostalih diskriminatornih zakona kojima su između ostalog zabranjeni brakovi miješane rase (1949.) a policiji je u obavljanju službenih dužnosti bilo dozvoljeno vršiti nasilje nad ne-bijelim stanovništvom (1961.g.). Fizičko i političko nasilno razdvajanje rezultiralo je brojnim prosvjedima u kojima je stradalo gotovo 200 ustanika. Nakon osude Opće skupštine UN-a 1973., uslijedile su i ekonomske sankcije od strane Ujedinjenog Kraljevstva i SAD-a te se 1986. ukidaju zakoni o „propusnicama“, a 1990. ukida se i većina pravne osnove za apartheid. Jednaka politička prava za sve rase izglasana su novim ustavom 1994. i iste godine održani su nacionalni izbori za sve rase na kojima se oformila koalicijska vlada sa Nelsonom Mandelom na čelu.¹² Iako je apartheid zakonski ukinut i u kratko vrijeme se napravio veliki preokret sa aspekta rasne segregacije, rasno definirani obrasci naseljavanja i dalje su prisutni. Kako bi integrirala dotad obespravljenu većinu u gospodarstvo, vlada 1996. izrađuje Petogodišnji plan (GEAR- "Growth, Employment, and Redistribution ") i izglasava zakone i programe namijenjene poboljšanju ekonomske nejednakosti. Rasna predrasuda nije bila izričito upisana u zdravstveno zakonodavstvo tijekom razdoblja apartheida ali medicinska skrb uvijek je odražavala ekonomske i političke nejednakosti društva, kao i posljedice rezidencijalne i administrativne segregacije apartheida i namjerno nejednakog državnog financiranja zdravstva.

2.3.2. Arhitektura kao alat kontrole kaosa

Način na koji urbanističko planiranje pozitivno utječe na dinamiku i kvalitetu društvenog života novoformiranog distrikta prikazan je primjerom Bo01 koji je prvi korak u transformaciji nekadašnjeg industrijskog zemljišta u rezidencijalne četvrti. Klas Tham u svojstvu urbanog planera uspostavlja osnovu održivosti za Bo01 kojem potom čitav tim sudionika daje kriterije, detaljne ciljeve i smjernice za rješenja o energetske učinkovitosti, odvajanju otpada i zelenilu dopuštajući pritom inventivnost dizajna, kreativnosti i raznolikost. Plan je oblikovan sa idejom da postavi fleksibilan a robustan okvir za daljnji razvoj formiranjem mrežne strukture blokovskog grada. Isprepletanje javnog i privatnog, kao i izmjenjivanje različitih tipova stambenih četvrti sa velikim zelenim površinama (gustoća naseljenosti je 122 osobe po hektaru, više od polovice površine je javni otvoreni prostor). Sa višim zgradama od pet do sedam katova na perimetru štite se od vjetrova blokovi zgrada sa dva ili tri kata koji su među njima položeni. Javni prostori, od kojih je većina zatvorena za automobile, pružaju niz mogućnosti za vožnju biciklom ili šetnju. Područje karakterizira korištenje reciklirane vode, sirovina i otpada te korištenje prirodnih resursa poput energije sunca i vjetrova. Projekt je podijeljen na manje parcele na kojima je radilo 26 arhitektonskih ureda što je potaknulo raznolikost arhitektonskog izraza u suprotnosti s mnogim planovima za više obitelji gdje ponavljanje istog modela gradnje, rezultira monotonim životnim okruženjem.¹³

¹⁰ Robert E. Park: The City: Suggestions for the Study of Human Nature in the Urban Environment (1916)(McKenzie, E. Burges)

¹¹ Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "apartheid" <<https://www.britannica.com/topic/apartheid>>

¹² South African History Online: A history of Apartheid in South Africa, 06.05.2016. <<https://www.sahistory.org.za/article/history-apartheid-south-africa>>

¹³ Salat, Serge, Integrated Guidelines for Sustainable Neighbourhood Design. Urban Morphology and Complex Systems Institute <<https://www.neighbourhoodguidelines.org/quality-program-malmo-sweden>>



slika 2: MASIPHUMELELE / LAKE MICHELLE, svibanj 2024.
Johnny Miller, Unequal Scenes <<https://unequalscenes.com/cape-town>>



slika 3: zračni snimak Bo01
Pontus Ohlsson <<https://www.neighbourhoodguidelines.org/quality-program-malmo-sweden>>

2.4. TEORIJA SOCIJALNOG PROSTORA

Analizom teorija socijalnog prostora stječemo bolji uvid u samu problematiku konkretne situacije socijalne polarizacije te stvaramo podlogu za kritičko razmišljanje o korelaciji društva i prostora. Ideja razlikovanja prostora i mjesta kao dva raznorodna pojma, javlja se u 20. st. kada se analizira utjecaj prostora na društvo sa sociološkog aspekta. Naučeni obrasci ponašanja vezani za konkretne prostore, privrženost mjestu, pa čak i komercijalno osvajanje prostora (ne nužno u smislu njegova korištenja već i kao sami vizual - postavljanje reklama, *brandscape*) ono je što prostor čini mjestom - daje mu karakter, prepoznatljivost i uspostavlja određena pravila ponašanja. U trenutku kada društvo koje formira mjesto njime nije zadovoljno, postavlja se pitanje je li ono uistinu produkt volje većine ili se radi o tome da je u nekom trenutku zadovoljavalo potrebe stanovnika čija se demografska struktura i način života neminovno mijenjaju u nekom vremenskom okviru (ponajviše tehnološkim napretkom). Korelacija među društvom i prostorom koji ono formira u mjesto može se stoga svesti na zajednički nazivnik konstantne potrebe za promjenom okoline koja prvenstveno proizlazi iz promjena u društvu koje ga nastanjuje.

„Prostor postaje mjestom kad ga bolje upoznamo i obogatimo značenjem, iskustvom i vrijednostima. Stoga prostor i mjesto ne podrazumijevaju isto. Mjesto inkarnira iskustva i aspiracije ljudi. Prostor je apstraktan, lokalitet bez ljudi i socijalnih interakcija, lišen vrijednosti i značenja.” - Yi-Fu Tuan¹⁴

2.4.1. Henri Lefebvre – Proizvodnja prostora

Lefebvre 1974. godine otvara temu poimanja prostora kroz objašnjenje njegove filozofske osnovne značajke- izvorno označava prazan prostor, istovremeno objašnjen matematički na način da je geometrijski određen. Njegova teorija zasnovana je na ideji da je prostor jasna fizička odrednica, koliko i psihološki pojam, što se nadovezuje na Descartesovo promatranje prostora i vremena kao dvaju kategorija, odnosno okvira unutar kojih se odvijaju određene radnje pojmljive osjetilima. Iako korišteni kao odrednice, zasebno promatrani ni prostor ni vrijeme nemaju nikakav konkretan značaj, dok je protjecanje vremena najlakše uočiti kroz promatranje promjena u prostoru, odnosno njegovih svojstava. Teza konceptualne trijade, sastavljene od prostornih praksi, reprezentacije prostora (ideja) te prostora reprezentacija počelo je trijadnog modela prostora, proizvedenog u kontekstu urbanog. Percipirani, kognitivni i življeni prostor (Zhang 2006.), isključivo je rezultat djelovanja. Aktivnost je dakle uvjet stvaranja prostora, koliko je i prostor neophodan za njeno odvijanje. Razlučivanje idealnog (mentalnog) i realnog (opipljivog) prostora stoga je nemoguće.¹⁵ Današnje tumačenje prostora u sociološki relevantnom obliku je naučene, stečene vrijednosti. Teorija proizvodnje prostora i teorija kaosa mogu se povezati kroz prizmu nepredvidljivosti i složenosti, Lefebvreov prostor može se promatrati kao nelinearan sustav u kojem se društvene strukture i odnosi neprestano mijenjaju i stvaraju nove prostorne konfiguracije, koje su često teško predvidive. Posljedično, prostor koji društvo formira treba planirati kao fleksibilan okvir u smislu naučenog obrasca da je promjena u životnim navikama i potrebama jedina konstanta u njegovu daljnjem razvoju koji ukoliko ne ispunjava te potrebe postaje neadekvatno mjesto za napredak zajednice koja se tu nalazi. Migracija kao rješenje u smislu izmjene kompletne društvene strukture onom „podobnijom“ nije održiva jer osim problema privrženosti mjestu, model u kojem čitavo društvo napušta prostor koje je samo formiralo nije izgledno ostvariv te povlači pitanje gdje ono odlazi i zašto karakteristike tog mjesta nisu primjenjive na prostoru u kojem se izvorno nalazi ako je okolina gotovo isključivo produkt našeg djelovanja? Ako postoji socijalna polarizacija kao očiti indikator nezadovoljstva društva svojom okolinom, problematika se onda povezuje sa onim tko je taj prostor formirao, dakle nama samima. Ukoliko nema težnje za promjenom u ovom vremenu, treba li samo čekati dovoljno dugo da ona bude nametnuta?

2.4.2. Edward Soja – Prostorna pravda

Prostorna pravda kao tema nadovezuje se na samu ideju i preispitivanje prostora kao pojma, ali i onoga što se u njegovu okviru događa. Tri osnovna načela kritičkog razmišljanja o prostoru su prostornost bivanja (ljudi su fizička, socijalna i prolazna bića- uvjetovana vremenom i prostorom), proizvodnja prostora (ako je prostor definiran društvom koje ga određuje, isto to društvo ga može i promijeniti) te međudnos prostornog i sociološkog u geografskom smislu iz kojeg zapravo proizlazi primarna prostorna nepravda, od manjeg do većeg mjerila.¹⁶ Kritička prostorna perspektiva koju autor zalaže način je sagledavanja pravde i nepravde sa odmakom od „ustaljene“ socijalne ili ekonomske perspektive iako ne osporava njihov zavisn međudnos. Prostorna pravda istovremeno se može promatrati kao posljedica i kao proces. Diskriminacija proizašla iz kulture naroda, zapravo je prvenstveno posljedica njihova geografskog položaja i učenja. Načini, vrste i razlozi rodne, rasne i klasne segregacije razlikuju se ovisno o lokaciji koju promatramo. Direktan utjecaj na to ima i politika, koja zakonima regulira načine međusobnog ophođenja članova društva. Savršeno društvo sa univerzalnim ljudskim pravima i potpunom jednakosti nije dostižno, ali je nešto čemu se teži od antičkih vremena. Sojina teorija prostorne pravde povezuje se s teorijom kaosa kroz razumijevanje prostora kao dinamičnih, kompleksnih sustava u kojima nejednakosti i društvene borbe imaju

¹⁴ Yi-Fu Tuan: Space and Place: the perspective of experience (1977), <https://www.eiu.edu/tarble/Yi_Fu_Tuan_Space_and_Place.pdf>

¹⁵ Renato Stanković: Kritika Lefebvreovog poimanja prostora, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2011., str. 74-81 <<https://hrcaak.srce.hr/file/115360>>

¹⁶ Edward W. Soja: The city and spatial justice, Paper prepared for presentation at the conference Spatial Justice, Nanterre, Paris, 2008 <<https://www.jsj.org/wp-content/uploads/2012/12/JSSJ1-1en4.pdf>>



slika 4: brandscape - Times Square, New York
<<https://www.timessquarenyc.org/>>

nelinearne i nepredvidive posljedice. Teorija kaosa u ovom urbanističko-sociološkom stavu pruža uvid kako i male promjene u društvu i urbanim prostorima mogu dovesti do nepredviđenih posljedica, što naglašava potrebu za fleksibilnim i dinamičnim pristupom postizanju prostorne pravde.¹⁷ Prostor osmišljen od strane društva koji služi istom tom društvu formira se na njegovu sliku, prema parametrima koje ono samo definira. Politička situacija i interesi kapitalističkog društva često pogoduju određenom sloju ili cilju na štetu zajednice, što je univerzalno primjenjiva nepravda koja posljedično naglašava razlike u društvenom statusu. Jasno je da je nemoguće udovoljiti svima, upravo zbog kaotične prirode i strukture društva podložne promjenama ali također je i očito kada se potrebe moćnije manjine stavljaju pred one manje utjecajne većine. Socijalna polarizacija koja u određenoj mjeri već postoji na nekom prostoru time poprima mnogo veće razmjere.

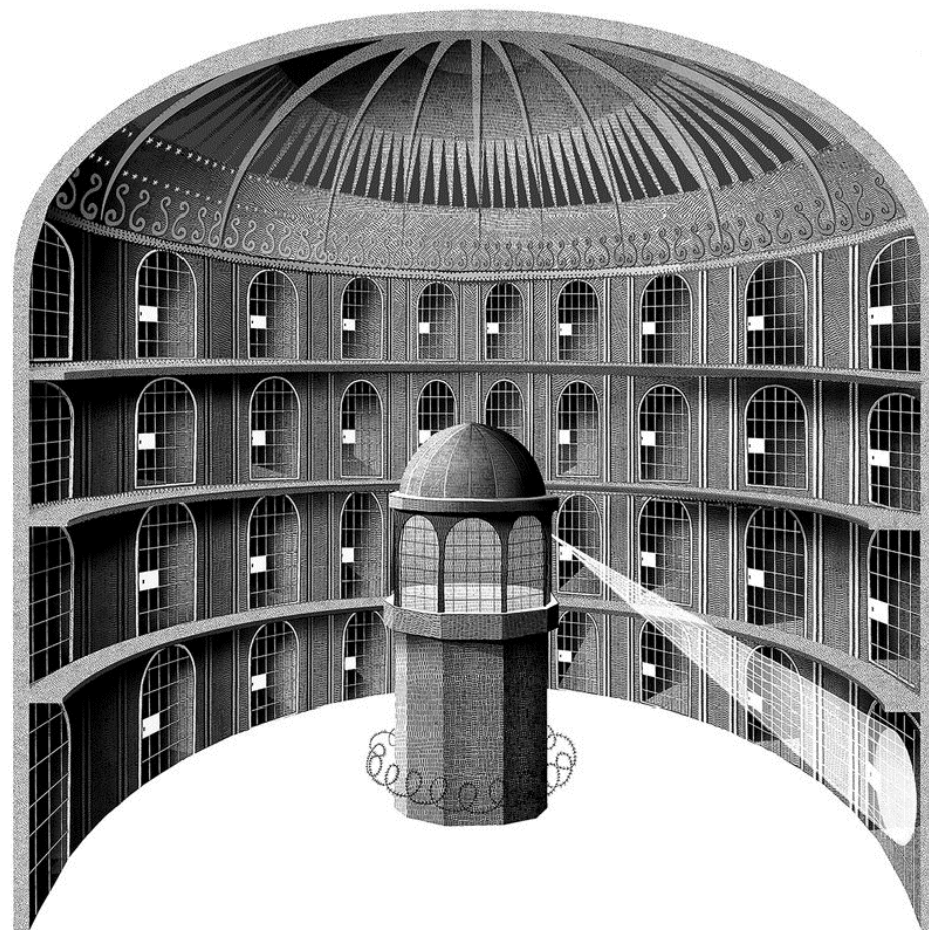
2.4.3. Michel Foucault – Koncept panoptikona

Panoptikon je tip kaznionice kojeg je Jeremy Bentham predstavio u 18. stoljeću a kao koncept, relevantan je i danas. Radi se o kružnoj formi u čiji se centar smješta nadzornik, dok su zatvorske ćelije postavljene po obodu- čime se postiže mogućnost istovremenog nadzora svih jedinica (na neki način, može se povezati sa formom kazališta promatranom iz „obrnute“ perspektive). Ideja takve organizacije proizašla je iz elementarne geometrije i napredne sociološko-psihološke svijesti. Iako nisu nužno konstantno promatrani, ideja o toj mogućnosti direktno utječe na ponašanje zatvorenika. Michel Foucault u svojoj knjizi Nadzor i kazna: Rađanje zatvora promišlja o toj ideji na način da primjenjuje panoptikon kao simbol psihološkog utjecaja prisutnosti autoriteta na samodiscipliniranje.

"Panoptikon je stroj kojim se razdružuje par vidjeti-biti viđen: na rubnom je prstenu čovjek cjelokupno viđen, a da nikada ne vidi; sa središnjeg se tornja sve vidi, a da čovjek nikada nije viđen".¹⁸

Iako je Benthamov koncept kaznionice kao takav zastario, njegova ideja se koristi i danas, ne samo u zatvorskom sustavu, već i na ulicama kao korektivno-disciplinski aparat. Svijest o možebitnom nadzoru time ulijeva osjećaj sigurnosti kao garancija da se bilo kakva devijacija od dopuštenog ponašanja otkriva, bilježi i sankcionira. Dok je takav način regulacije ponašanja na javnim površinama koristan za društvo, pitanje je što je i fizička i moralna granica, odnosno gdje je i do koje je mjere prihvatljiv konstantni nadzor. Benthamov Panoptikum je za Foucaulta paradigmatički arhitektonski model moderne disciplinske moći u čijoj je srži hijerarhijsko promatranje, normalizirana prosudba i ispitivanje. Dok je kroz povijesni pregled u svom djelu prikazao vrste i načine discipliniranja, od javnih demonstracija moći koje su uglavnom fokusiranje na stvaranje strahovlade, do moderne normalizacije koja se od takvih modela u potpunosti razlikuje jer nameće samosvijest i strah od neuspjeha ostvarenja pojedinih standarda i društvene osude sa ciljem disciplinirane kontrole. Foucaultova poanta je da se za proučavanje ljudskih bića i njihovog ponašanja ne mogu odvojiti ciljevi moći i ciljevi znanja: znanjem kontroliramo, a kontroliranjem znamo. Osim zatvora, Foucault obrađuje primjere bolnice i psihijatrijske ustanove kao društvene institucije koje raspolažu istim mjerama i načinima prinude, čija je poveznica moć, te ih definira kao devijantne heterotopije, mjesta na kojima se izoliraju pojedinci čije je ponašanje izvan normi. Koncept panoptikona promatran kroz prizmu teorije kaosa povezujemo u kontekstu kontrole, predvidljivosti i društvenih sustava. Panoptikon predstavlja idealizirani model kontrole nad ljudima pri čemu je ustaljeno vjerovanje u taj model kao nepogrešiv. Efekt leptira ipak pobija takvu tezu sugerirajući da su nepredvidivost i nesigurnost uvijek prisutni u složenim sustavima. Pitanje kojim se Foucault bavi može se svesti na metode oblikovanja, utjecaja i kontrole društva, u ovom slučaju kroz arhitekturu, gdje se još jednom dokazuje neraskidiva veza između čovjeka i okoline u kojoj boravi.

„Arhitektonska forma utječe na naše osjećaje kroz ono što predstavlja” – Juhani Pallasmaa¹⁹



slika 5: ilustracija za osvrt na Nadzor i kazna. Rođenje zatvora za New York Times, Jenni Fagan
<<https://www.nytimes.com/2013/07/21/books/review/the-panopticon-by-jenni-fagan.html>>

¹⁷ Buchholz, Tino. (2011). Seeking Spatial Justice - By Edward Soja. Tijdschrift voor economische en sociale geografie. 378 - 380.

<https://www.researchgate.net/publication/229770913_Seeking_Spatial_Justice_-_By_EDWARD_SOJA>

¹⁸ Michel Foucault - Nadzor i kazna, 1975.g., str. 207.

¹⁹ Juhani Pallasmaa – The geometry of feeling, a look at the phenomenology of architecture; The architecture of imagery, str. 449

3. GENEZA JAVNOG CENTRA KAO ODGOVOR NA DEVALORIZACIJU JAVNIH PROSTORA

Javni prostor definira se kao gradski prostor dostupan svim stanovnicima i posjetiteljima (ulice, trгови, parkovi, itd.) što ga čini elementom urbanog prostora i urbanog života, mjestom neformalnih okupljanja, socijalnih funkcija i funkcija zajednice. Povijesno, koncept javnog prostora najjednostavnije je promatrati kroz agoru - središnji javni prostor stare Grčke, kao središte socijalnog, političkog, umjetničkog i poslovnog života polisa. Razvojem modernog grada javni prostor narušava se privatizacijom i komercijalizacijom što posljedično dovodi do desocijalizacije uslijed suvremenog načina urbanog života čime se gubi nekadašnja karakteristika javnog prostora kao „dnevnog boravka na otvorenome”. Javni društveni centri kao tipologija vraćaju dio izgubljenih aktivnosti u gradsko tkivo, objedinjujući sve bitne aspekte za rast i razvoj zajednice koji su nekada bili karakteristični za ulice i trgove koji su danas postali često mjesta tranzicije na kojima nema zadržavanja ni odvijanja života. U tom smislu, javni centri su simbol zajednice čime njihov značaj nadilazi formu.

3.1. Studije slučaja

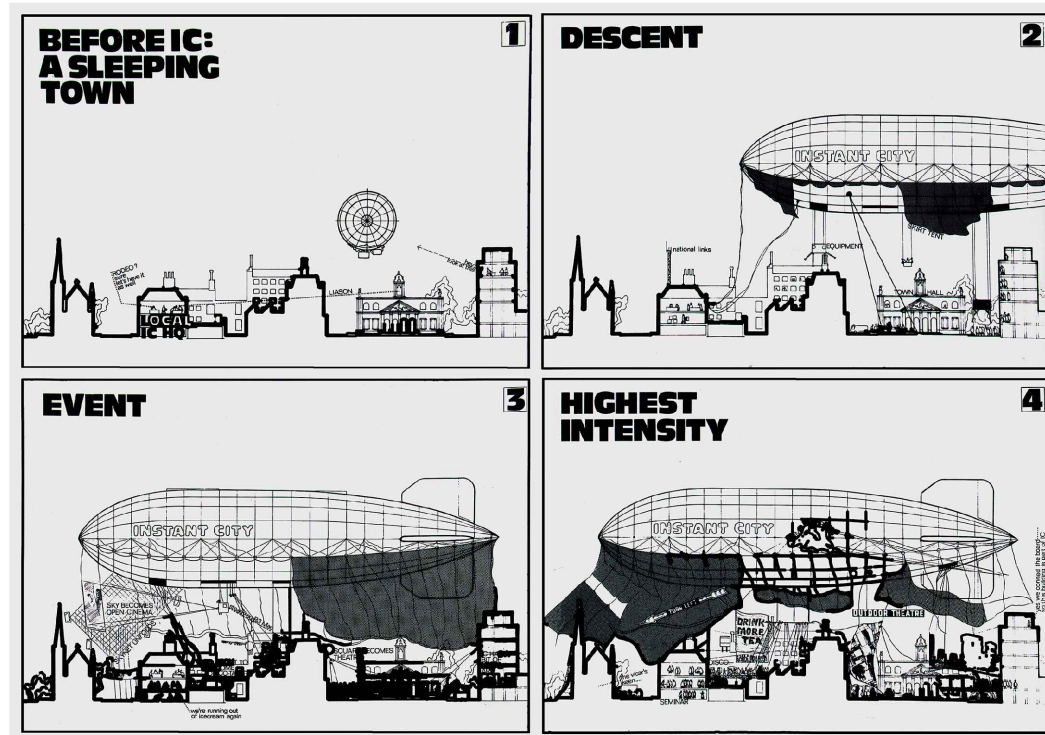
Studije slučaja izdvojeni su primjeri iz arhitektonske teorije i prakse koji za rezultat imaju direktan ili indirektan utjecaj na formu, odnosno ideju o formi. Ovi primjeri obrađuju sociološki aspekt arhitekture nadovezujući se time na teorije o socijalnom prostoru. Promišljanja o urbanom planiranju od 60-ih godina prošlog stoljeća do danas poglavito se bave širenjem i prilagođavanjem postojećih gradova modernim potrebama i uvjetima koji se bitno razlikuju od onih u kojima su povijesni gradovi nastajali. Promjena u načinu života čovjeka uvjetuje i korjenitu promjenu njegove okoline, ali s naglaskom da je promjena jedina konstanta koju treba uzeti u obzir prilikom urbanističkih zahvata, što nalaže fleksibilne strukture i prenamjenjive prostore. Neke od obrađenih studija slučaja su u okviru vremena u kojem su nastale bile revolucionarna promišljanja o budućnosti te su namjerno svedene na goleme skulpture u prostoru ili scenografski okvir kako bi naglasile važnost potrebe za fleksibilnosti, ponajviše u urbanom planiranju kako bi okolina u svakom trenutku mogla biti ukorak s društvom. Sadržajne promjene unutar tog okvira ne mogu se dogoditi bez forme koja trpi izazove budućeg vremena.

3.1.1. Archigram- Instant city

Instant city koncept je nastao 1970ih godina kao kulturna varijacija na temu putujućeg cirkusa. Model grada (ili njegovih segmenata) koji je transformabilan i mobilan tema je koju je Archigram obrađivao kroz većinu svojih radova. Instant city u ideji „dolazi i odlazi” u noći, ne ostavljajući trag za sobom. Koncept često nazivan „playscape”, za cilj ima napraviti pozornicu unutar koje se bilo što i bilo gdje može događati. Archigram u svojoj arhitekturi ne koristi zidove, stupove i ploče, već transmisijske mreže, šatore, elektroničke uređaje, itd. čime probija granicu između arhitekture i instalacije, ona postaje sredstvo i način povezivanja. Osnovna premisa njihova rada je da je grad živi organizam, koliko i oni koji ga koriste. Sve je podložno promjeni, čime je urbani život u potpunosti nepredvidiv a neizvjesnost je poglavito naglašena u vrijeme tehnološkog napretka koji je bio nezamisliv u doba stvaranja klasičnih i pravilnih formi urbanih planova- gridova, ringova... Dematerijalizacija arhitekture proizašla je iz novih zahtjeva suvremenog čovjeka i društva i ispituje odnose i mogućnosti koji arhitektonski okvir donosi. Stavlja naglasak na prostor koji arhitektura formira, ne na samu arhitekturu. Misao o strukturi koja budi uspavani grad a zatim odlazi provocira pitanje bi li taj koncept bio jednako uspješan da zauvijek ostaje na istom mjestu ili je prolaznost upravo to što ga čini zanimljivim te može li se ona postići u istoj mjeri unutar fiksnog okvira, samo mijenjanjem njegove funkcije.

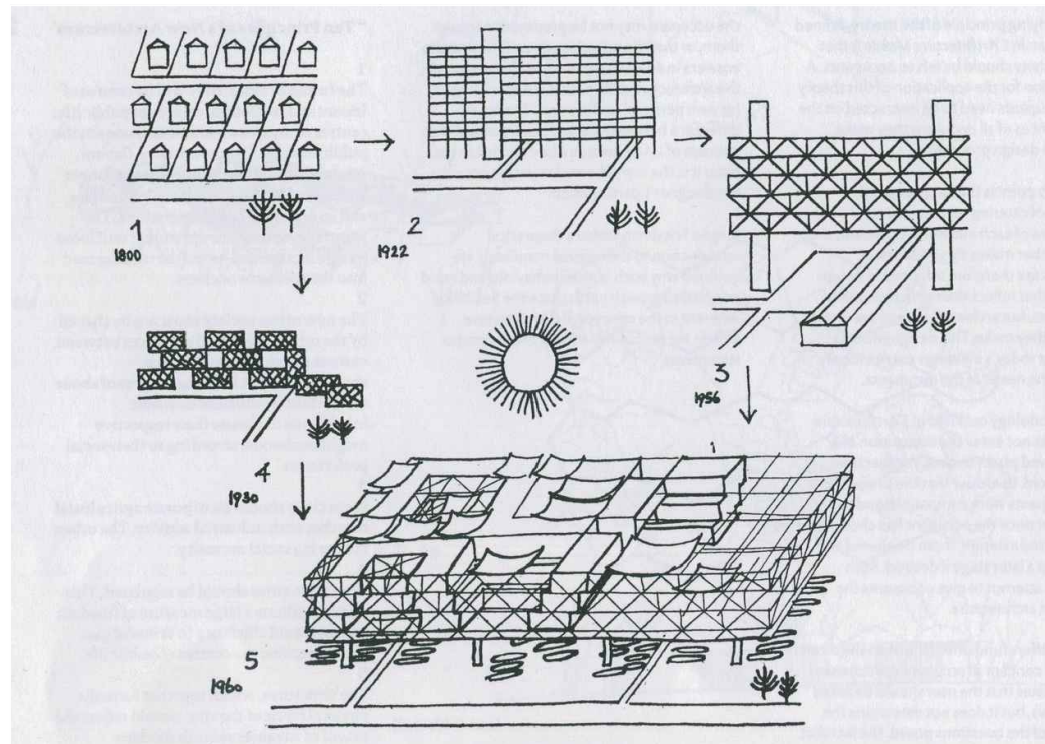
3.1.2. Yona Friedman - Ville spatiale

Ville Spatiale kao ideja širenja postojećih gradova zamišljen je u formi višeslojnog strukturalnog skeleta na stupovima postavljenim na razmaku do 40-60m te je kao takav u potpunosti promjenjiv i prilagodljiv. Sastavljen je od modularnih ćelija dimenzija 6x6m unutar kojih se smještaju sadržaji potrebni novom gradu, ali i onom starom (stanovanje, poslovni prostori, uredi,...). Rahla kompozicija omogućuje prodor dnevnog svijetla u "stari grad", a nova struktura omogućuje njegovo širenje bez narušavanja integriteta postojećeg grada. Ovakav pristup urbanom planiranju prepušta dizajn u potpunosti u ruke korisnika te iako plemenit u načelu, ni fizički ni logički nije primjenjiv u praksi. Bez konkretnih odrednica, aludirajući na ljudsku samosvijest i ideju idealnog društva, ljudski faktor veća je zapreka ostvarenju ovakvih futurističkih urbanističkih rješenja doli skupa i kompleksna konstrukcija, neovisno o njenu mjerilu. Ideja vertikalne ekspanzije postojećih gradova česta je tema teorijskih radova arhitekata i urbanih planera jer istovremeno rješava probleme postojeće strukture, nadopunjujući ju potrebnim sadržajima dok osigurava i formiranje čitave zasebno funkcionalne cjeline bez pitanja uklapanja u povijesni kontekst koji se u potpunosti čuva, nadvijen parazitom kojem je u cilju isključivo funkcionalan daljnji razvoj. Svijest o mogućnosti i potrebi prenamjene unutar fiksnog skeleta nadvijenog nad postojećim gradom zapravo je kontinuirana misao o tome da se sama potreba za intervencijom javila zbog neadekvatnog okvira za daljnji razvoj. Potreba za prenamjenom nameće se kao vrlo važna, obzirom da novost današnjice već sutra postaje stara vijest.



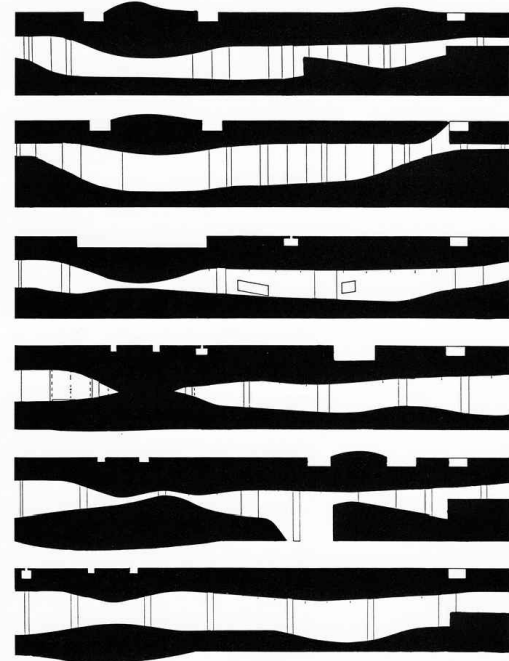
slika 6: Instant City

<<https://www.dezeen.com/2020/05/13/archigram-instant-city-peter-cook-video-interview-vdf/>>

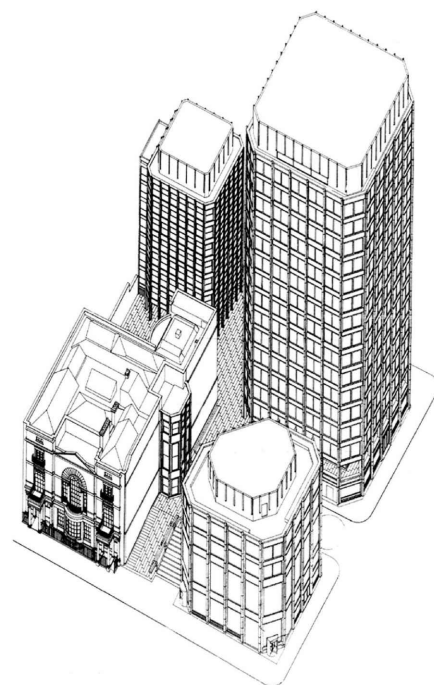


slika 7: Yona Friedman Ville Spatiale- prostorni principi

Fosco Lucarelli <<https://socks-studio.com/img/blog/ylf.jpeg>>



slika 8: OMA - Agadir convention centre
<https://www.oma.com/projects/agadir-convention-centre>



slika 9: Peter i Alison Smithson - The Economist Building, vizualizacija odnosa volumena
<https://hicarquitectura.com/2024/10/alison-peter-smithson-the-economist/>

3.1.3. OMA - Agadir Convention Centre

Nakon razornog potresa 1960. godine, Agadir se rekonstruirala nedaleko od razrušenog grada te se 1990. održava međunarodni natječaj za izgradnju novog gradskog kulturnog i društvenog središta, simbola novog Agadira. OMA na natječaj odgovara projektom svojevrsne „urbane sobe“, formirane kompozicijom dvaju osnovnih elemenata – krova i šupljine, odnosno prostora koji natkriva. Mimikriranjem okolnog terena i njegovim podvlačenjem pod nadstrešnicu, pješčane dine pretaču se u natkriveni trg na plaži unutar kojeg se smještaju sadržaji, konkretno kina, kazališta, casino i hotel. Pejzaž generiran konkavnim i konveksnim kupolama ponavlja se na krovu objekta i time još više izbljeđuje granicu unutarnjeg i vanjskog prostora, tim više što su betonske ljsuke izljevane direktno na dinamika koje su tako postale prirodna oplata. Gornju ljsuku (krov) nose stupovi različitih visina i debljina, na nejednakim razmacima, tvoreći šumu stupova koja ne podilazi nikakvom pravilu a obloga od poliranog i nebrušenog lokalnog kamena daje zgradi stjenoviti izgled i naglašava njenu organsku formu unutar pravilnog okvira. Nadahnut svojestim konstruktivističkim društvenim kondenzatorom i Archigramovom i Archizoomovom teorijom „playscape“- formira se prostor unutar kojeg se sve može dogoditi. Rigidnija verzija Agadira, bio je projekt Parc de la Villette, izrađen kao testna metoda programabilnosti prostora kroz horizontalno nizane trake unutar kojih se smještaju sadržaji. Volumen dina tako postaje servisni prostor a njihova površina slobodna komunikacija među sadržajima i korisnicima. Ovaj projekt karakterističan je po brisanju granica između kuće i okoline. Pejzaž ulazi unutar tlocrtno pravilne forme, dinamizirane kroz presjek unutar kojeg se smještaju servisni prostori koji opslužuju sve postojeće i buduće sadržaje.

3.1.4. Peter i Alison Smithson – The Economist Building

Poslovni kompleks novinske kuće Economist u Londonu zamišljen je kao cluster s tri nebodera čiji uglovi su „odsječeni“. Program je podijeljen; u najvišem tornju smješteni su uredi, u srednjem po veličini banka i dućani, a u najmanjem stanovanje. Osim što je ovaj projekt sjajan primjer adaptacije modernog tipa nebodera, neizostavan element postaje prostor između - charged void. Praznine između struktura definiraju javni prostor. Plato je uzdignut na višu kotu u odnosu na razinu ulice, kako bi se stvorio odmak od buke i prometa. „Čovjek na ulici može pronaći svoj tajni put kroz grad i razviti urbana osjetila, razvijajući vlastiti doprinos kvaliteti korištenja.“

The Economist je za Smithsone cluster, oblik kakav bi budući gradovi trebali imati. Ključna je asimetrija, te izmaknuta aksijalnost trga. Najvažniji prostor je onaj koji ostaje kao otvoreni javni prostor – prostor u kojemu se odvija život. „Charged void“ , odnosno nabijena praznina, termin je koji se koristi za način na koji arhitektura može iskoristiti prostor između. Prostor je definiran odnosima volumena, odnosima punog i praznog, te tako stvara ambijent koji je „nabijen“, pun energije. Smithsoni ovaj koncept primjenjuju kako bi stvorili čitav niz interakcija – socijalnih, estetskih, funkcionalnih. U ovom kontekstu praznina nije samo fizički element, već izraz za dinamiku i energiju te emocionalno iskustvo prostora.

4. ZAKLJUČAK

Svaka intervencija u prostoru, posebice u već izgrađenim, formiranim urbanim strukturama nalaže razumijevanje zatečenog stanja kako bi se projektantski proces usmjerio prema rješavanju uočenih problema. Dio tog procesa neupitno je razumijevanje društvenog okvira koji, razložen kroz teorije socijalnog prostora, daje uvid u sliku prostora iz perspektive društva koje ga koristi i oblikuje. Ovisan međudržaj društva i prostora koje ono naseljava objašnjen je kroz pregled teorijskih radova sa sociološkog, a zatim i arhitektonskog aspekta u svrhu formiranja okvira unutar kojeg se omogućava daljnji razvoj društva i prostora. Teorija kaosa pojavljuje se unutar ovog istraživanja kao pravilo koje proizlazi iz analize socijalnog prostora u smislu nepredvidivosti razvoja društvene komponente koja stoga zahtjeva fleksibilnu podlogu za daljnji rast. Naglasak na socijalnom aspektu ovog rada proizlazi iz društvenog okvira u kojem se odabrana lokacija nalazi, a koji nalaže promjene u pristupu urbanom planiranju. Analizom i povijesnim pregledom važnosti javnog prostora, a zatim i objekata javne namjene na način da ispunjavaju aspekte društvenog života koji su nužni za funkcioniranje društva kao zajednice, dolazimo do zaključka da bi postavljanjem objekta bogatog javnim sadržajima arhitektura postala okvir za intervenciju u društvenim odnosima. Proizvodnja prostora samim nazivom aludira na činjenicu da je prostor rezultat ljudske intervencije, što je načelna ideja ovog rada. Analogija da prostor postaje mjesto tek uvođenjem društvenog aspekta koji mu dodjeljuje značaj, misao je kroz koju se sagledava problematika zatečene lokacije i njenog utjecaja na okolinu i obratno. Lefebvre u svom radu ističe da su prostor i vrijeme kategorije koje je nemoguće zasebno promatrati, dok je najlakše uočiti prolazak vremena u okviru nekog prostora u smislu uočavanja promjena koje se u njemu događaju.

Te promjene rezultat su intervencije ljudskog faktora te ih je nemoguće predvidjeti, što predstavlja izazov za urbano planiranje, a može se posljedično primijeniti i u manjem mjerilu, u organizaciji samih objekata, posebice javne namjene, na način da se planiraju dovoljno fleksibilni za buduće potrebe. Prostorna pravda rad je koji uvodi kaos u tu tezu promatrajući geografski i kulturološki uzrok pojave društvenih problema i zapravo probleme unutar same društvene strukture.

Naglaskom na političke i najčešće ekonomske motivacije ulazi se u srž problematike prostorne nepravde kroz primjere u kojima su arhitektura i urbanizam korišteni kao alat u planiranju i kontroli kaosa, prikazani u uvodnom dijelu ovog rada. Foucaultovo viđenje društvenog ustroja i kontrole kao primarnog sredstva za održavanje discipline objašnjeno jer kroz pregled društvenih institucija koje definira kao devijantne heterotopije, prostore unutar kojih se izoliraju pojedinci čije je ponašanje van široko prihvaćenih normi. Analizom postupaka kontrole unutar tih sustava dolazi do zaključka kako se isti modeli primjenjuju za regulaciju društva i van tih institucija. Panopticon je u tom smislu promatran kao simbol psihološkog utjecaja prisutnosti autoriteta i dokaz utjecaja arhitektonske forme na svijest. Nakon sagledavanja sociološkog viđenja uzroka problema u prostoru obrađeni su arhitektonski radovi koji se bave tom temom na način da odgovaraju na zatečene situacije u kojima društvo i okolina nisu u zadovoljavajućem odnosu. Teorijski radovi Archizoom studija bazirani su na ideji da je grad živi organizam koji raste i razvija se kao okvir za društveno napredovanje. Dematerijalizacija arhitekture korištena je pritom kao sredstvo za prenošenje ideje o važnosti formiranog prostora koja nadilazi elemente od kojih je on sačinjen. Instant city je projekt koncepta oživjele arhitekture koja svojim prolaskom kroz postojeća naselja mijenja grad bez dugoročnog zadržavanja u fizičkom prostoru. Na taj način sadržajno nadopunjuje dijelove koji nedostaju, što se kao koncept ostvaruje i u projektu Ville Spatiale ali u znatno većem mjerilu, na urbanističkoj razini gdje se intervencijom u vertikalnoj projekciji grada odgovara na problem definiranog i izgrađenog urbanog prostora koji sadržajno ne udovoljava društvu u okvirima postojećeg. Grad nad gradom koji se uspostavlja golemom fiksnom rešetkom sa predodređenim ćelijama unutar kojih su moguće sadržajne izmjene, odgovara na pojedine zatečene probleme na isti način- fleksibilnim okvirom za daljnji rast. Ovaj rad nalaže da bi planiranje prostora sa naglaskom na fleksibilnost i mogućnost prenamjene umanjilo potrebu za daljnjim većim intervencijama koje su često teško ostvarive. Time se direktno nameće i misao da se urbano planiranje treba provoditi na način da svi novonastali dijelovi grada budu sadržajno kompletni jer se stihijskom gradnjom i popunjavanjem kapaciteta trenutno potrebnih namjena ne promišlja budućnost prostora. Urbanističko planiranje koje se manifestira kroz manje mjerilo obrađeno je kroz koncept projekta The Economist Building, odnosno uspostavljanje pojma „charged void” koji unutar definiranih granica prazninom oživljava kompleks. Uvođenje javnog prostora u centar zbivanja nalaže interakcije među korisnicima pojedinih segmenata sklopa, kao i potpuno neovisnih prolaznika. Svijest o važnosti integracije šire populacije u sve dijelove gradskog tkiva alat je koji osigurava „prokrvljenost” svih pojedinih segmenata urbane okoline i obogaćuje društveni život. Uvođenje javnog prostora u unutrašnjost kuće javne namjene nije nužno isključivo u preuzimanju „urbanističkog obrasca” organizacije, primjer fluidnog prolaska okoline kroz objekt može biti u preuzimanju forme koja definira vanjski prostor na način da mimikrira pejzaž u kojem se nalazi. Tom metodom projektiran je Agadir, novo gradsko središte koje tvori „playscape” za društvene interakcije i briše granice između vanjskog i unutrašnjeg prostora iako je sama kuća prilično rigidne tlocrtnne forme.

Cilj ovoga rada je istražiti kako arhitekturom učiniti promjenu u društvu i prevladati socijalnu polarizaciju koja je već neko vrijeme aktualna u području odabrane lokacije diplomskoga rada. Analizom socijalnog prostora dolazimo do zaključka o utjecaju gradskog tkiva na društvo pri čemu prostorna separacija stvara društvenu i sociološku segregaciju. Postavlja se pitanje kako arhitekturom postići efekt kohezije društva i naposljetku prostora. U obuhvatu koji je rascjepkan i gdje ne postoji frekventna točka javnog prostora kojom bi se njezini stanovnici poistovjećivali nameće se potreba za formiranjem centra - prostora definiranog arhitekturom koji stvara osjećaj zajednice i identiteta. Novi centar dislociran od središnjeg dijela obaju četvrti, pozicioniran na njihovoj dodirnoj zoni, postao bi kulturološko i društveno žarište u kojem bi se stvorio osjećaj zajednice i nekog novog odnosno starog identiteta. Misao o kući vođena je pitanjem - Što je ovoj zajednici potrebno? Urbanizam u mjerilu arhitekture kojom se nameće novi red. Odnosima volumena formiran je centralni prostor, a sadržaji tih volumena izbijaju izvan svojih granica. Dijametri širenja programa međusobno se isprepliću i kulminiraju u središtu kompleksa gdje dolazi do miješanja ljudi, namjena i sadržaja. Umetanjem različitih sadržaja u kutije omogućen je osjećaj individualnosti i pripadnosti nekoj skupini unutar društva, ali brisanjem jasnih granica prostora ta se pripadnost ekspandira. Igrom volumena, sadržaja, visina, izmjenom vanjskog i unutarnjeg prostora stvara se arhitektura u kojoj pojedinac “može pronaći svoj tajni put kroz grad” i graditi istovremeno osjećaj individualnog identiteta i identiteta zajednice.

5. LITERATURA I IZVORI

1 polarizacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.

<<https://www.enciklopedija.hr/clanak/polarizacija>>

2 Magaš Damir. (2009). Prostorni razvoj Zadra 1945.-1991

<https://www.researchgate.net/publication/284446205_Prostorni_razvoj_Zadra_1945-1991_Spatial_Development_of_Zadar_from_1945_to_1991>

3 Lovrić, R. (2023). *Prostorni razvoj grada Zadra* (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet.

<<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:081850>>

4 Carlo Federico Bianchi. Kršćanski Zadar II., Hrvatska, Zadar, str. 384. „Godine 906. zadarski prior Foscolo ostavlja crkvi Sv. Krševana 200 unca zlata i raznu skupocjenu opremu od svile, vune i konoplje, a opatu ostavlja jedan svoj posjed u Bokanjcu.”

5 M. Žugaj, "Teorija kaosa i organizacija", Journal of Information and Organizational Sciences, vol.20, br. 2, str. 51-62, 1996.

<<https://hrcak.srce.hr/78987>>

6 Edward Lorenz, The Essence of Chaos , str.133.

7 determinizam. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025.

<<https://www.enciklopedija.hr/clanak/determinizam>>

8 United Nations High Commissioner for Refugees. 2024. Global Trends: Forced displacement in 2023. Copenhagen, Denmark

<<https://www.unhcr.org/global-trends-report-2023>>

9 Robert Mikac, Filip Dragović: Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed

<<https://hrcak.srce.hr/file/291737>>

10 Robert E. Park: The City: Suggestions for the Study of Human Nature in the Urban Environment (1916)(McKenzie, E. Burges)

11 Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "apartheid"

<<https://www.britannica.com/topic/apartheid>>

12 South African History Online; A history of Apartheid in South Africa, 06.05.2016.

<<https://www.sahistory.org.za/article/history-apartheid-south-africa>>

13 Salat, Serge, Integrated Guidelines for Sustainable Neighbourhood Design. Urban Morphology and Complex Systems Institute

<<https://www.neighbourhoodguidelines.org/quality-program-malmo-sweden>>

14 Yi-Fu Tuan: Space and Place: the perspective of experience (1977)

<https://www.eiu.edu/tarble/Yi_Fu_Tuan_Space_and_Place.pdf>

15 Renato Stankovć:Kritika Lefebvrevog poimanja prostora, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2011., str. 74-81

<<https://hrcak.srce.hr/file/115360>>

16 Edward W. Soja: The city and spatial justice, Paper prepared for presentation at the conference Spatial Justice, Nanterre, Paris, 2008

<<https://www.jsj.org/wp-content/uploads/2012/12/JSSJ1-1en4.pdf>>

17 Buchholz, Tino. (2011). Seeking Spatial Justice - By Edward Soja. Tijdschrift voor economische en sociale geografie. 378 - 380.

<https://www.researchgate.net/publication/229770913_Seeking_Spatial_Justice_-_By_EDWARD_SOJA>

18 Michel Foucault - Nadzor i kazna, 1975.g., str. 207.

19 Juhani Pallasmaa – The geometry of feeling, a look at the phenomenology of architecture; The architecture of imagery, str. 449

KULTURNI INKUBATOR BOKANJAC

DIPLOMSKI RAD

ak.god. 2024./25.

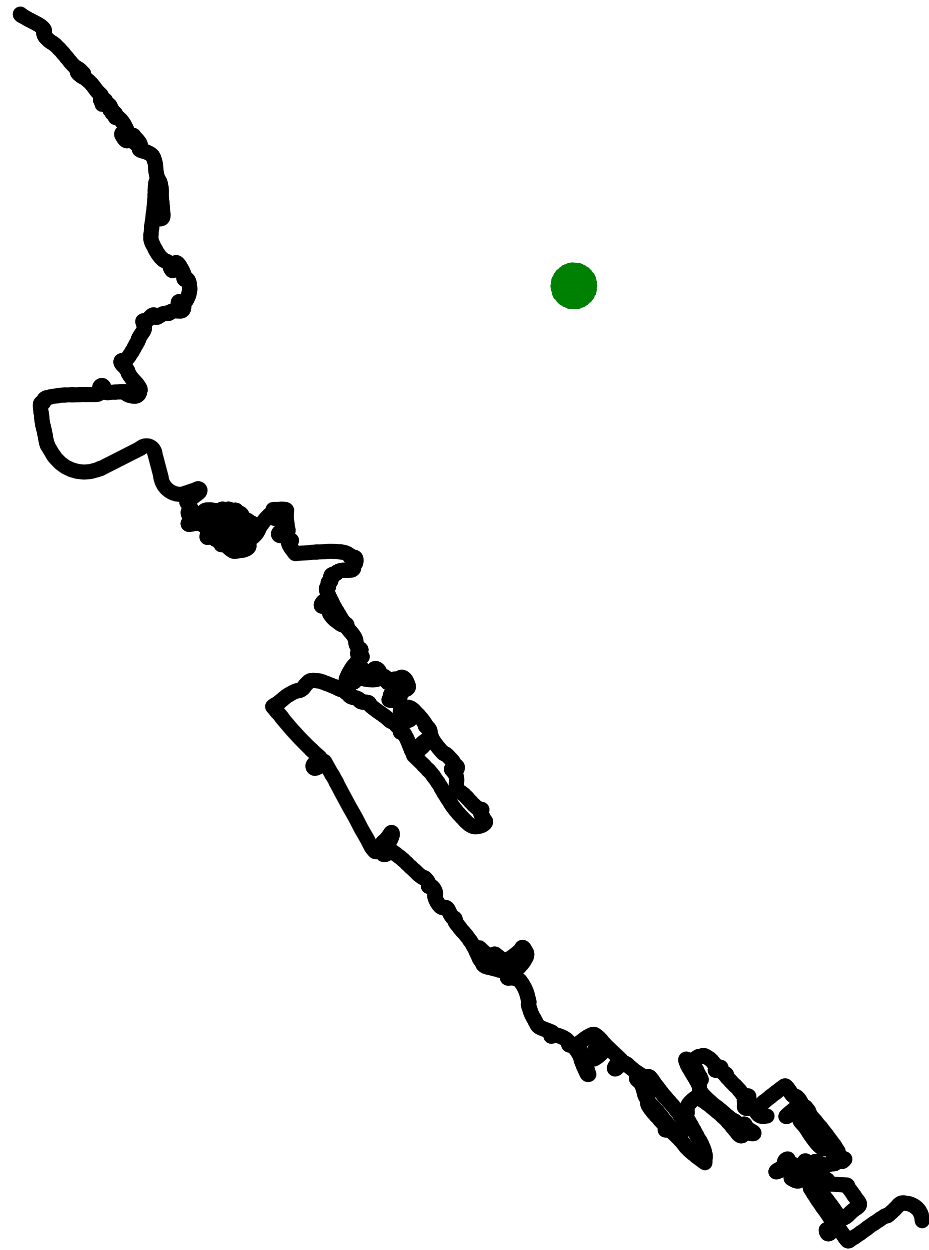
NIKA MEŠTROVIĆ

mentor: izv.prof.art. Toma Plejč

SADRŽAJ:

**LOKACIJA
ANALIZA
KONCEPT**

**SITUACIJA S TLOCRTOM KROVA 1:1000
SITUACIJA S TLOCRTOM PRIZEMLJA 1:500
URBANISTIČKI PRESJEK 1:1000
TLOCRT GARAŽE (-1) 1:250
TLOCRT GARAŽE (-2) 1:250
TLOCRT 1.KATA 1:250
TLOCRT 2. KATA +7.20 I KROVA +10.00 1:250
TLOCRT KROVNIH PLOHA 1:250
PRESJEK I-I 1:200
PRESJEK II-II 1:200
PRESJEK III-III 1:200
PRESJEK IV-IV1:200
JUŽNO PROČELJE 1:200
SJEVERNO PROČELJE 1:200
ISTOČNO PROČELJE 1:200
ZAPADNO PROČELJE 1:200
SEGMENT PROČELJA 1:20
DETALJI 1:5
AKSONOMETRIJA
VIZUALIZACIJE
ISKAZ POVRŠINA**



slika 1: ortofoto lokacije, izvor: Google Earth

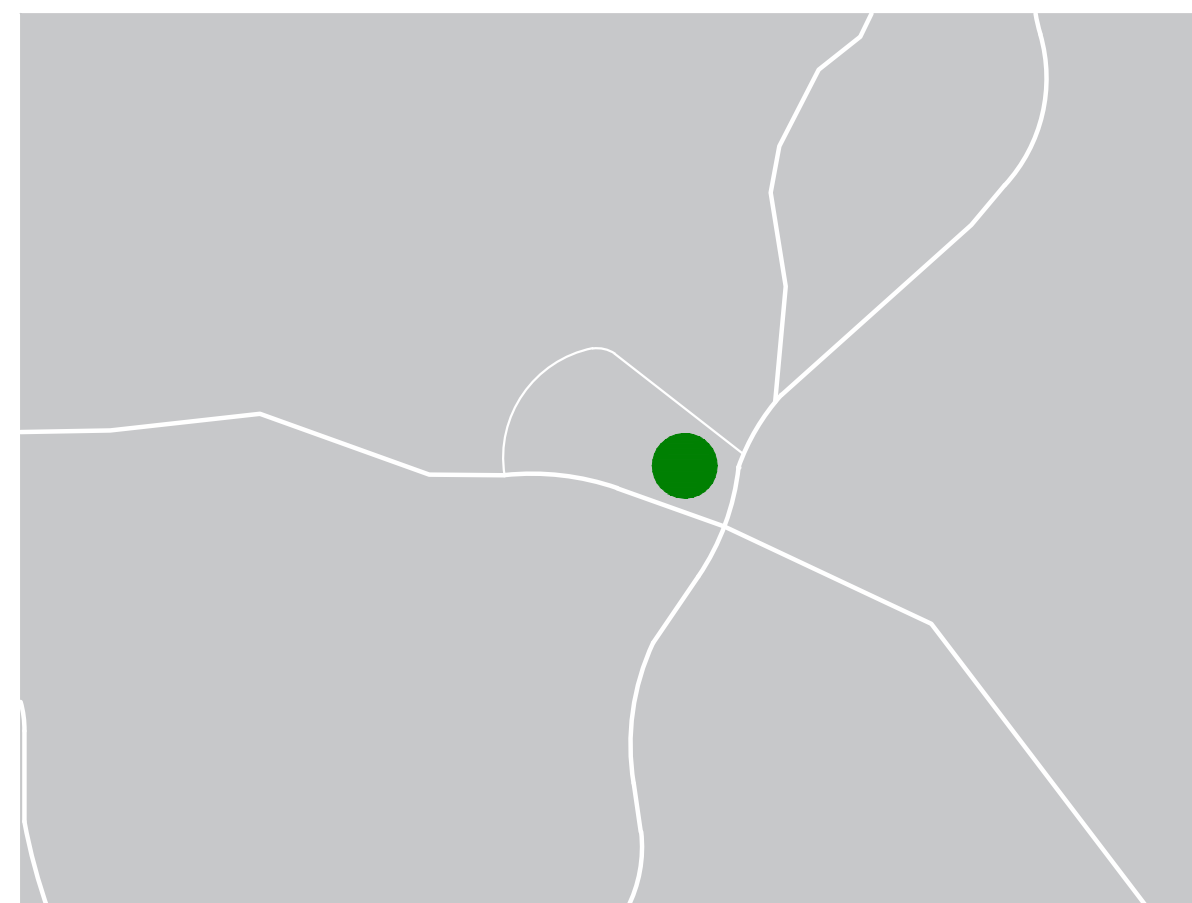
LOKACIJA OBUHVATA NALAZI SE U ZADRU U GRADSKOJ ČETVRTI BOKANJAC KOJA DEFINIRA NJEGOV SJEVERNI RUB.

PRVI PISANI SPOMEN BOKANJCA DATIRA IZ 906. GODINE, A I DANAS JE U MENTALNOJ SLICI STANOVNIKA GRADA I DALJE PERCIPIRAN KAO NASELJE KOJE NIJE DIO GRADA.

1988. GODINE POČINJE IZGRADNJA SUSJEDNE ČETVRTI - "NOVI BOKANJAC", KOJE KARAKTERIZIRA PLANSKA IZGRADNJA U ORTOGONALNOM SUSTAVU.

U SKLOPU NOVOG PROJEKTA NIJE PROVEDENA NIKAKVA URBANISTIČKA INTENCIJA KOJA BI POVEZALA DVIJE ČETVRTI U CJELINU, A NAMETNUTO JE DIJENJENJE NAZIVA ČETVRTI KOJOM SE STANOVNIŠTVO IDENTIFICIRA.

TAKVA PROSTORNO-SOCIOLOŠKA SITUACIJA REZULTIRALA JE POLARIZACIJOM STANOVNIŠTVA KOJE SE DIJELI NA "STARE" I "NOVE".



LOKACIJA SE NALAZI UZ DVIJE VELIKE PROMETNICE; ULICA HRVATSKOG SABORA - GLAVNA GRADSKA ZA OBILAZNICU, TE PUT BOKANJCA - OS ŠIRENJA GRADA PREMA SJEVERU. LOKACIJA JE NA ZNAČAJNOM POLOŽAJU NE SAMO ZA STANOVNIŠTVO KOTARA, VEĆ ZA ČITAV GRAD.

OSIM DVA VAŽNA GRADSKA PRAVCA, OBUHVAT JE SA DRUGE DVIJE STRANE DEFINIRAN PROMETNICAMA NIŽEG REDA.

OBUHVAT DEFINIRAN PROMETNICAMA SAGLEDAVAMO KAO "OTOK".

KOLNI PRISTUP LOKACIJI NIJE IZVEDEN, ALI JE PLANOM SMJEŠTEN NA SJEVERNOJ STRANI U SAMOM CENTRU OBUHVATA.



Neobične igračke imaju ovi dječaci iz sela Bokanjca u blizini Zadra. Od malih nogu ova se djeca uče hvatanju zmija. U selima Pridrazi, Peljuvu, Srdčićima, Visočanima i Ninskom Dračevcu dječaci često hvataju opasne poskoke. Zaboravili su što je strah. Iz generacije u generaciju hrabrost prelazi na male zmijare.



Lijevo: uhvaćene zmije zmijadi stavlja u vreće. Miro Matešić, Blaž Pešić, Šime Durut i Bepo Matešić najvrjedniji su lovci zmija u Bokanjcu. Ove godine Bokanjčani su uhvatili 13.000 zmija i guštera. To im je, dakako, donijelo dobru zaradu. Desno: dva dječaka, Franko Krizman i Nino Matešić, sa svojim opasnim ulovom.

slika 2: novinski članak, izvor: Arena

"Selo Bokanjac u okolici Zadra prava je farma zmija. Tu žive vješti lovci na poskoke, ridovke, modraše, brabore, cigulje i kako se sve ne zovu...Samo ove godine uhvaćeno je više od 3000 poskoka. Zmije iz Bokanjca odlaze u mnoge zemlje Evrope i Amerike. Od zarade mnogi su ljudi, hvatajući zmije, sagradili kuće i kupili namještaj. Godišnji promet iznosi oko 30 milijuna dinara. Otkupna stanica «Zadrugara» u Bokanjcu dobro plaća uhvaćene zmije, zelembače, puževe, kornjače i guštere. Čudan je to svijet hrabrih lovaca.... "

- Arena 1962. godine.



slika 3: novinski članak, izvor: Arena



1938 - "Fotografie... Cesare Capella-Milano"

Zara - Boccagnaero - Piazzale IX Maggio.

slika 4: Casa del Fascio, izvor: Bokanjac kroz povijest



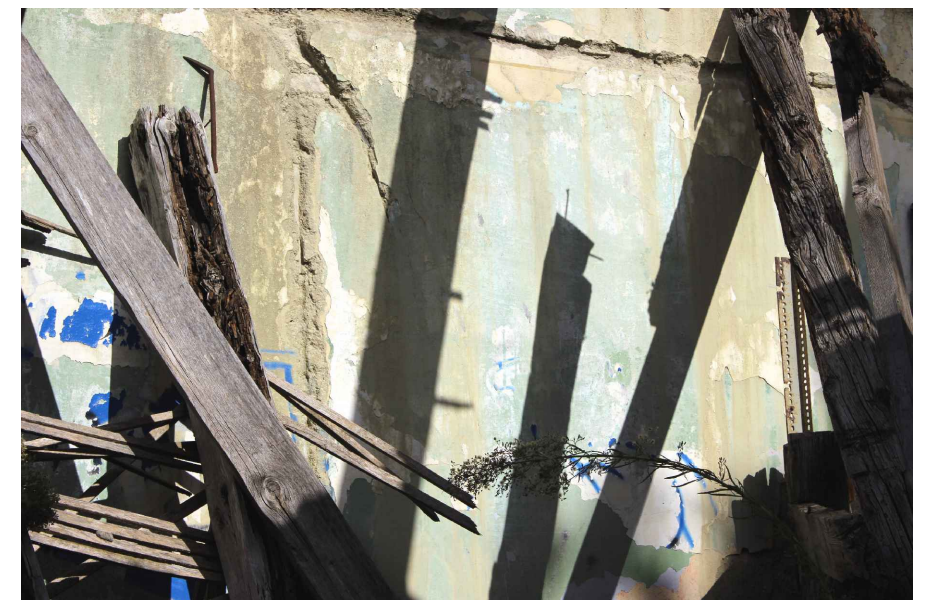
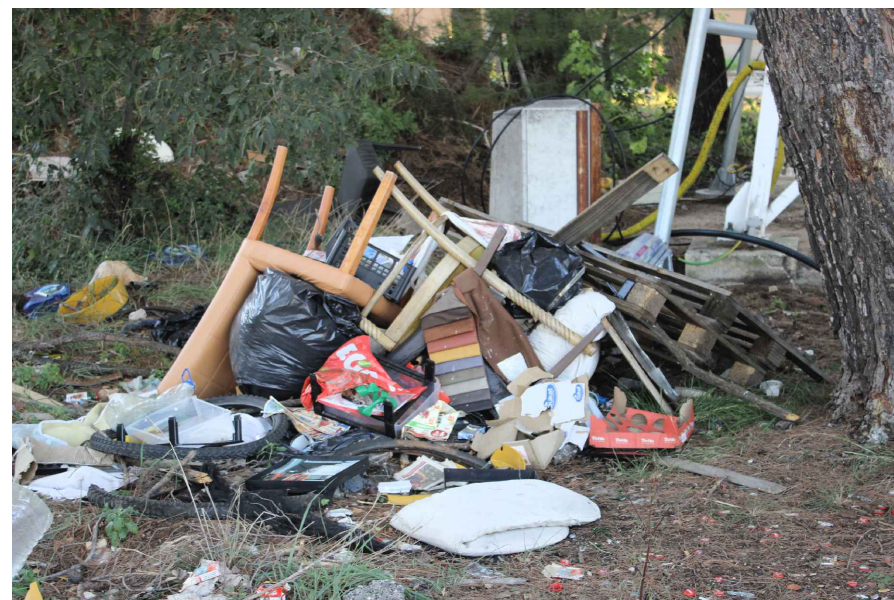
slika 5: pogled na otoke sa trga, izvor: Bokanjac kroz povijest



slika 6: Bokanjani, izvor: Bokanjac kroz povijest



slika 7: izletišće vidikovac, izvor: Bokanjac kroz povijest



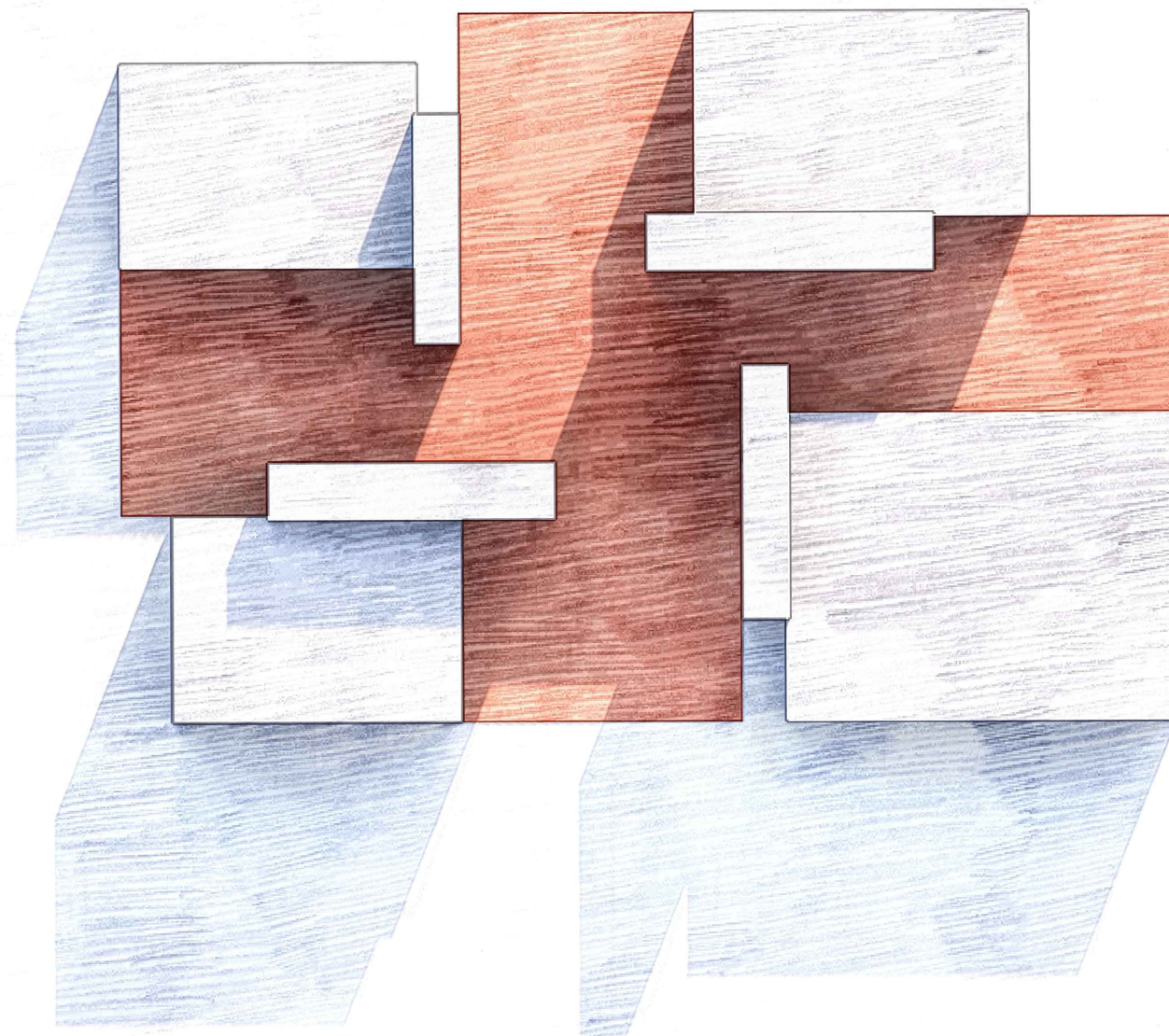




Ideja i misao o kulturnom inkubatoru proizlazi iz sociološke analize lokacije diplomskoga rada. Komentorskim dijelom sagledani su ekstremi socijalnih polarizacija, pri čemu dolazimo o zaključcima na koje načine se može stvoriti identitet zajednice.

Sadržaj projekta čine muzej zmija, sportska i koncertna dvorana te biblioteka. Utilitarne baterije izdvojene su od "praznih kutija" čime je omogućena fleksibilnost prostora. Sadržaji kutija "cure" u središnji prostor koji postaje dnevni boravak mještana.

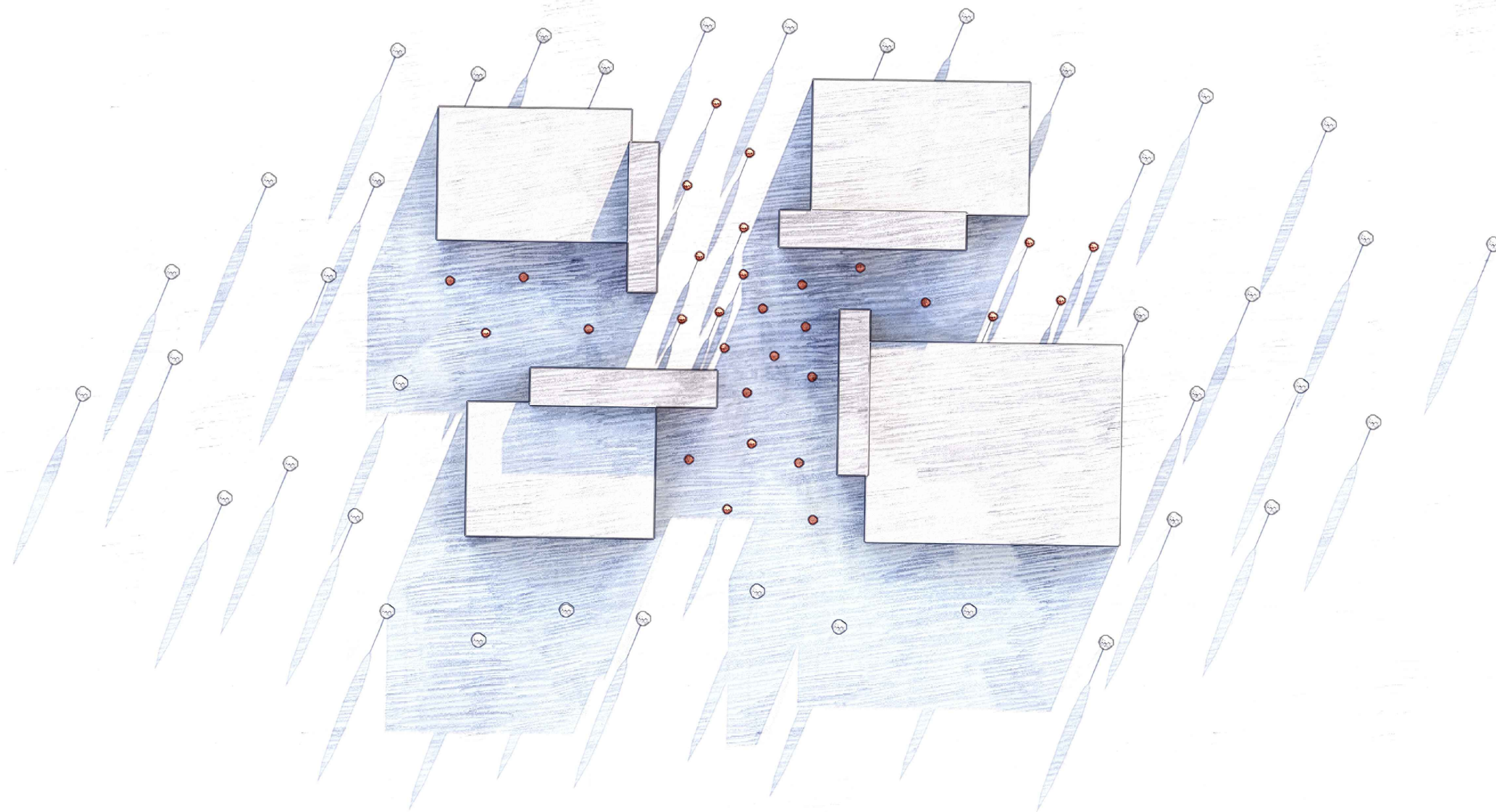
Povijesni vidikovac reinterpretiran je nizom korisnih javnih krovova- teren za košarku, ljetna pozornica, lounge, gledanje zvijezda, zadarskog arhipelaga i sa druge strane planinskog lanca Velebit.



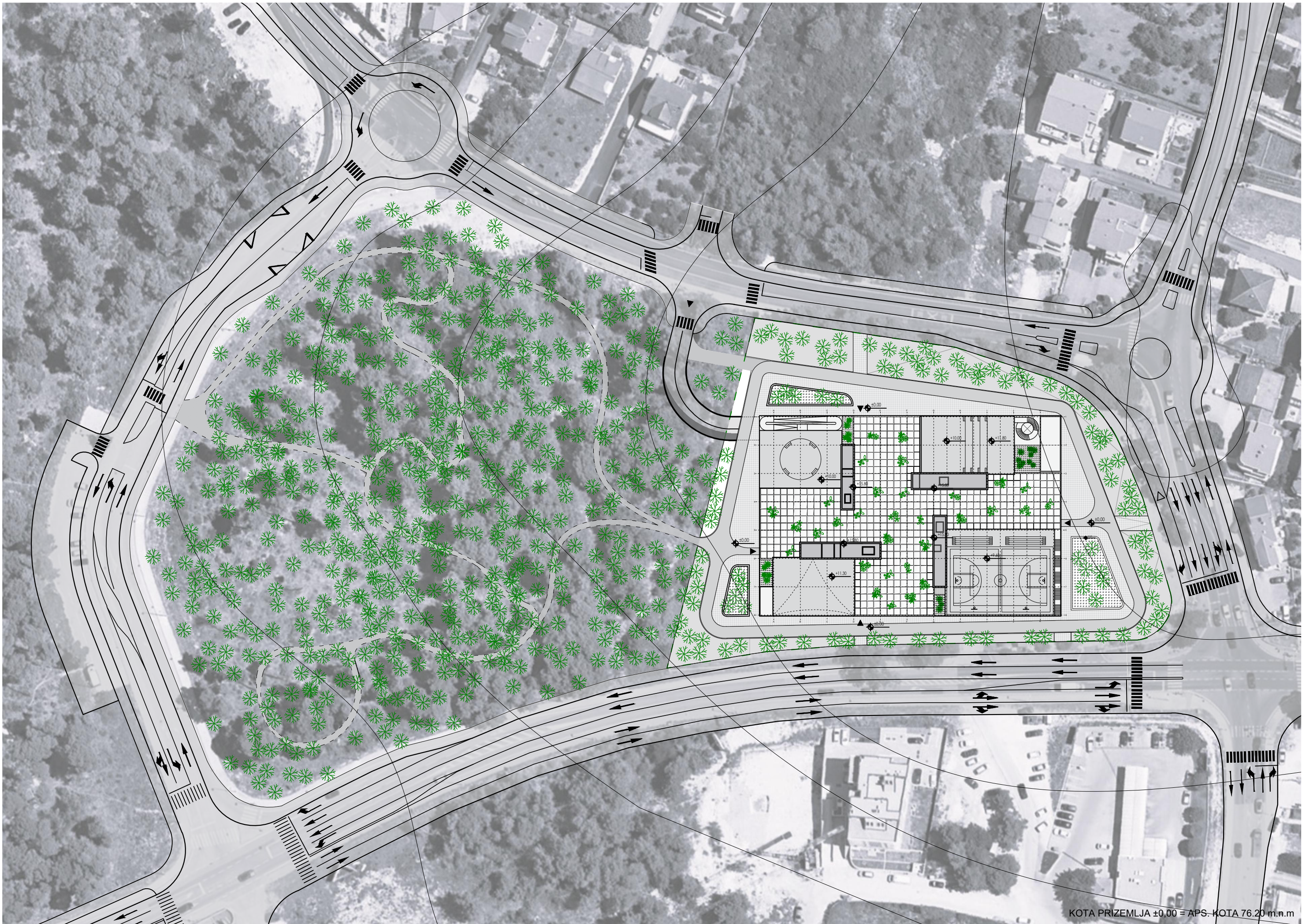
KONCEPT KUĆE NASTAJE KAO POTREBA ZA
FORMIRANJEM NOVOG CENTRA

ODNOSIMA VOLUMENA FORMIRA SE SREDIŠNJI
PROSTOR- NABIJENA PRAZNINA

IZMICANJEM KUBUSA DEFINIRAJU SE PROGRAMATSKE
ZONE KOJE KULMINIRAJU U CENTRU - MIJEŠANJE
SADRŽAJA, LJUDI I PROGRAMA

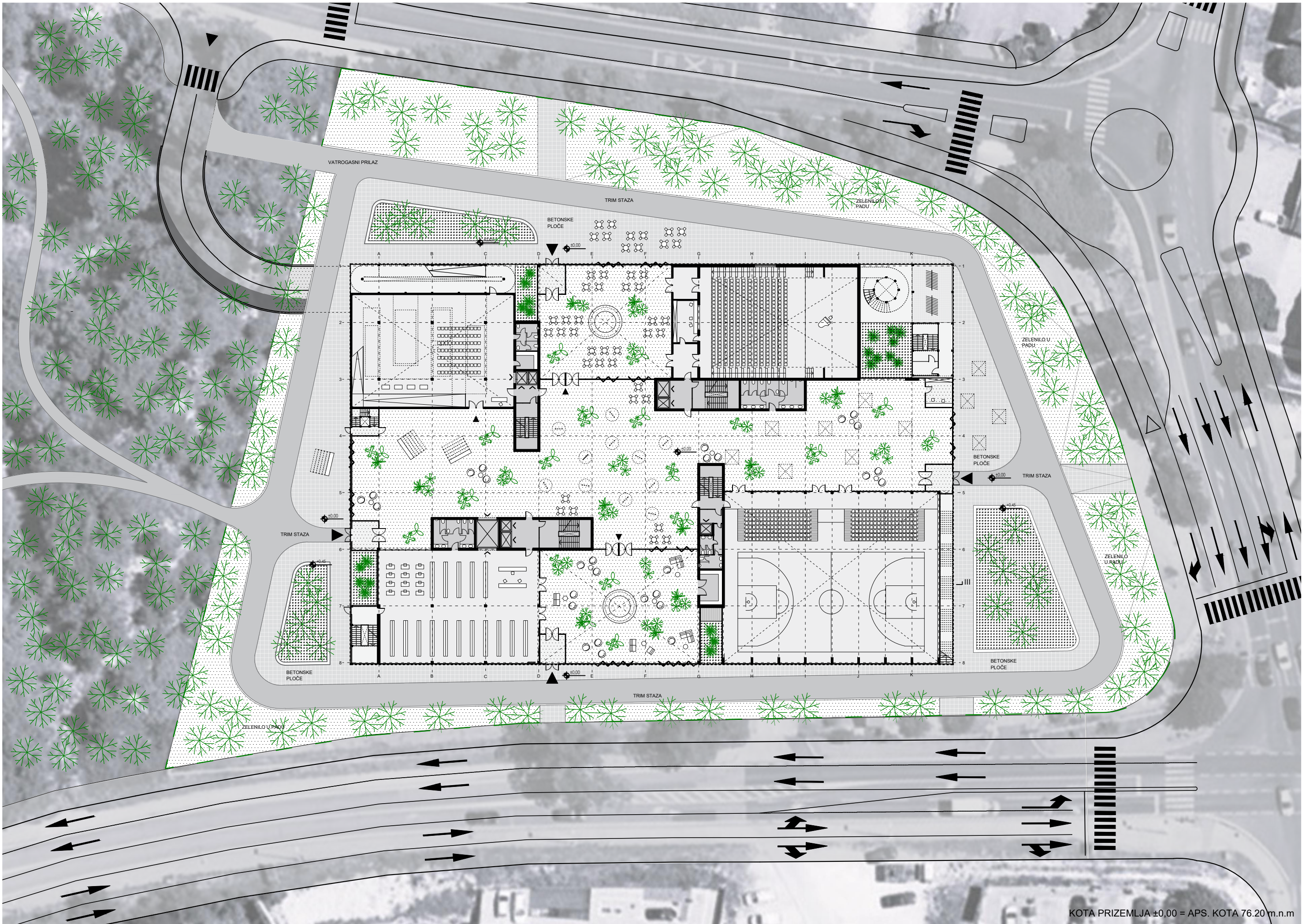


VOLUMETRIJOM SKLOPA OMOGUĆEN JE PROTOK ŠUME KROZ KUĆU.
ŠUMA JE KONSTANTNA, SVEPRISUTNA, UMANŽA SE, REFLEKTIRA, MIMIKRIRA...



KOTA PRIZEMLJA ±0,00 = APS. KOTA 76,20 m.n.m

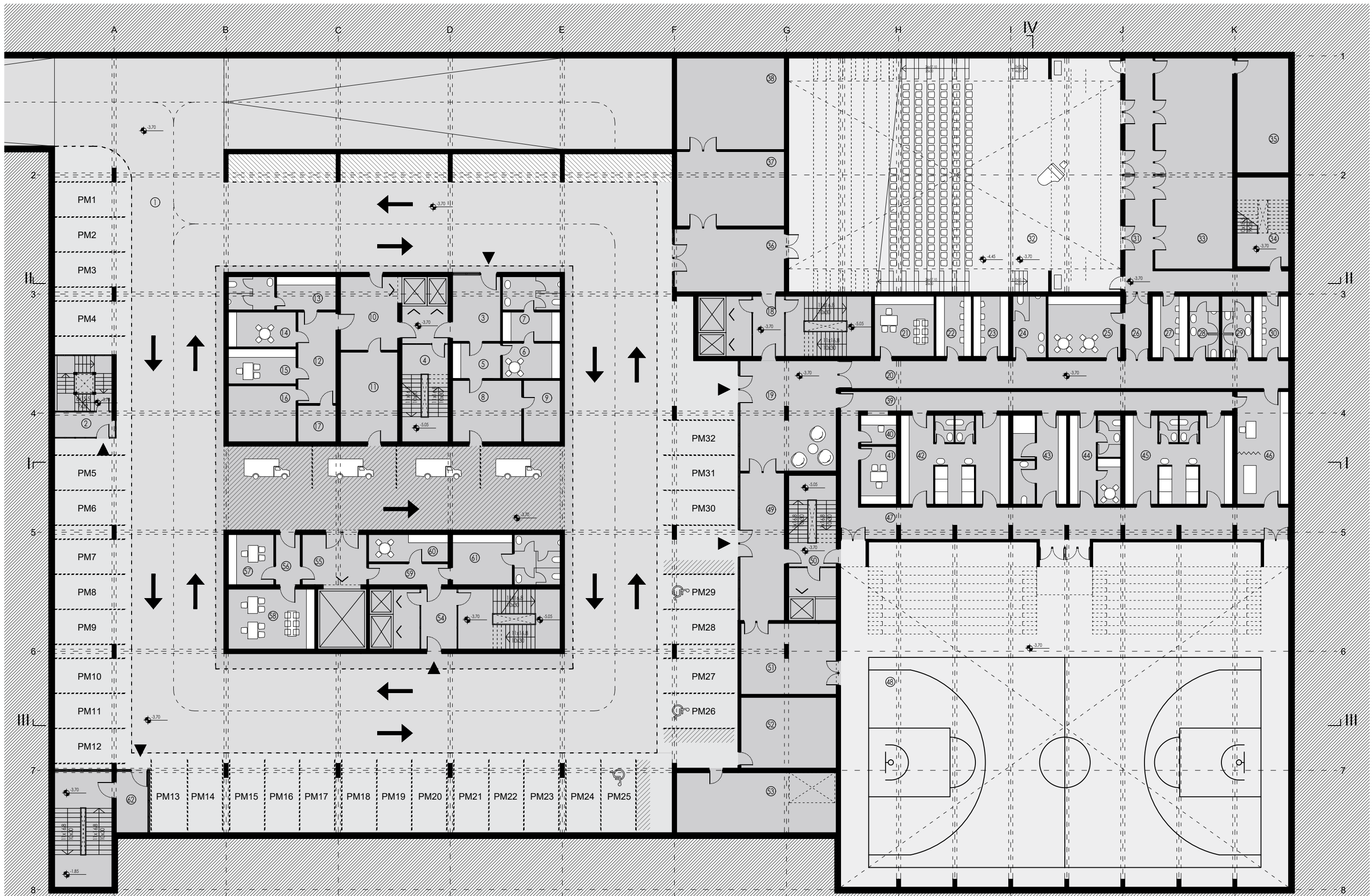




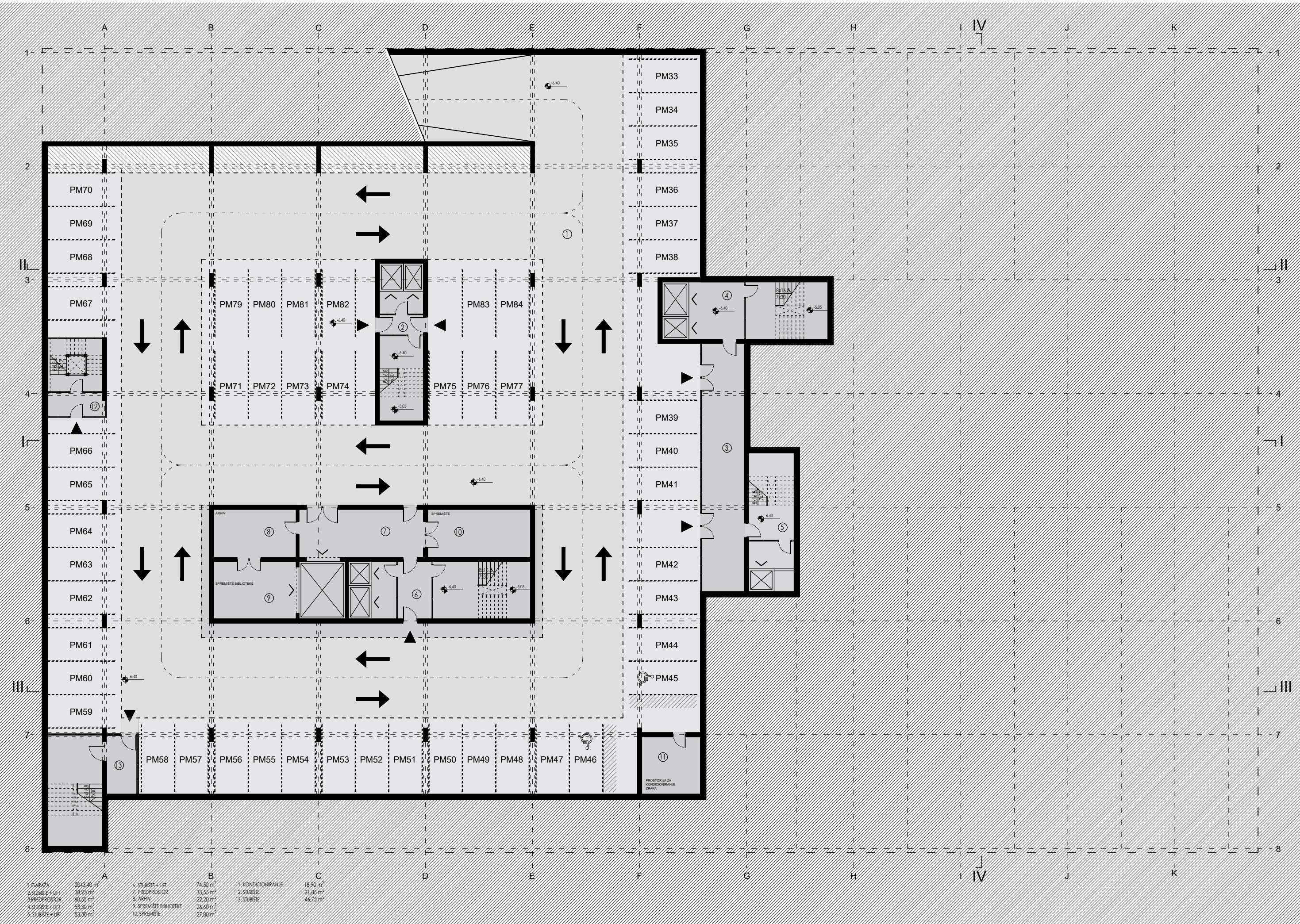
KOTA PRIZEMLJA ±0,00 = APS. KOTA 76.20 m.n.m



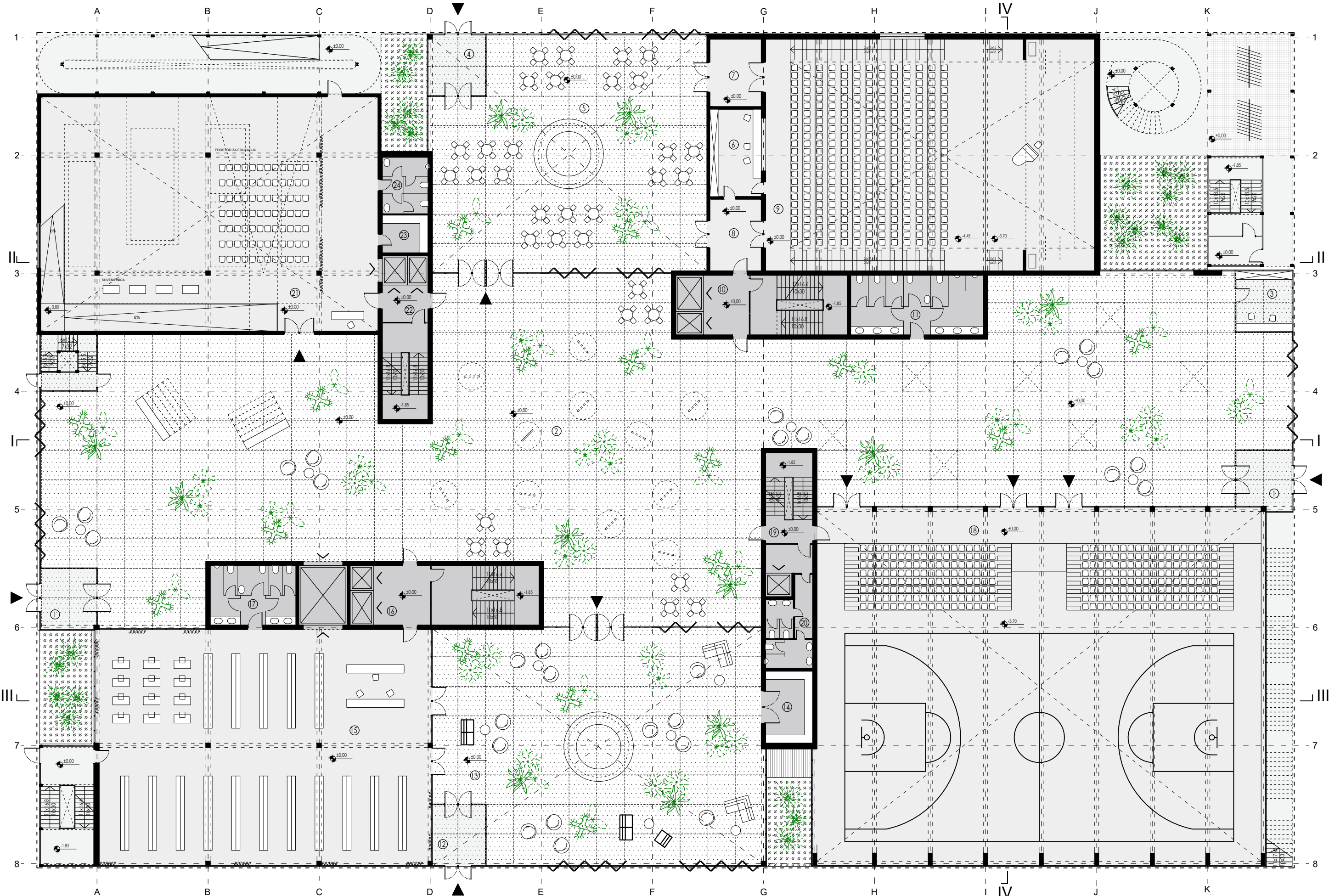
KOTA PRIZEMLJA ±0,00 = APS. KOTA 76.20 m.n.m



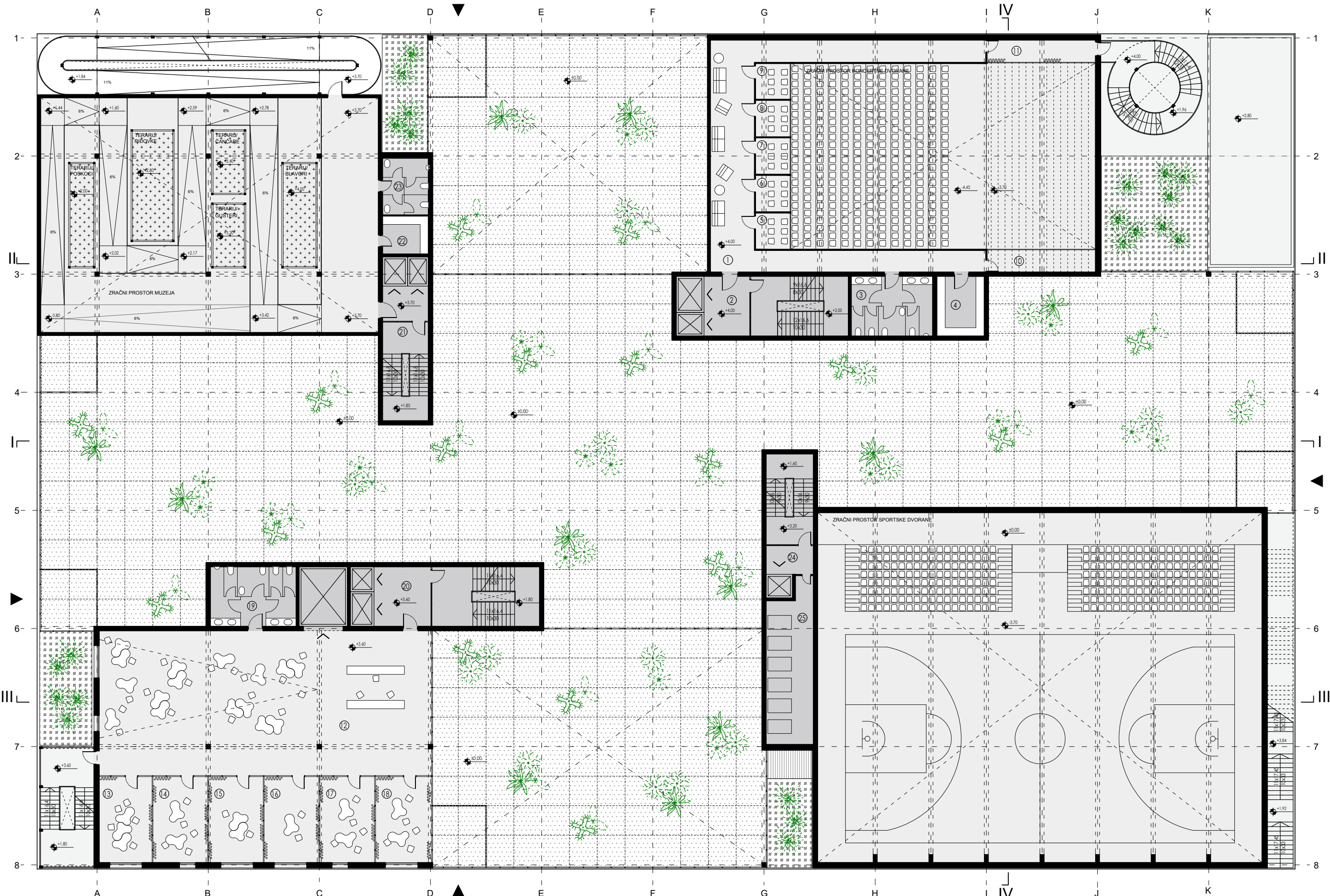
1. GARAZA	1726,30 m ²	6. CAJNA KUHNJA	10,30 m ²	11. SPREMNISTE MUZEJA	26,20 m ²	16. VETERINARSKA SOBA	19,30 m ²	21. UPRAVNAK PROSTORJA	18,20 m ²	26. HODNIK	8,00 m ²	31. HODNIK	47,90 m ²	36. PREDPROSTOR	34,60 m ²	41. ADMINISTRACIJA	10,30 m ²	46. AMBIJENSA	29,80 m ²	51. SPREMNISTE DVORANE	34,60 m ²	56. PREDPROSTOR	8,30 m ²
2. STUJESTE	27,85 m ²	7. GARDEROBA + SANITARIE	18,85 m ²	12. HODNIK	17,80 m ²	17. ANIMALNA	7,10 m ²	22. GARDEROBA	10,50 m ²	27. HODNIK	11,10 m ²	32. KONCERTNA DVORANA	375,80 m ²	37. PREDPROSTOR ZA RESTORACIJSKI	40,95 m ²	42. GARDEROBA	48,90 m ²	47. RESTORACIJA	73,80 m ²	52. SOBA ZA INSTALACIJE	34,60 m ²	57. ADMINISTRACIJA	8,30 m ²
3. PREDPROSTOR	13,85 m ²	8. SPREMNISTE	21,60 m ²	13. SANITARIE + SANITARIE	18,40 m ²	18. STUJESTE + LIFT	83,30 m ²	23. GARDEROBA	10,80 m ²	28. SANITARIE	8,30 m ²	33. SPREMNISTE INSTRUMENTAL I OPREME	85,50 m ²	38. SPREMNISTE EKSPONATA	30,25 m ²	43. GARDEROBA ZA DIZAJNERE	30,25 m ²	48. SPREMNISTE DVORANA	785,15 m ²	53. KONCERTNA DVORANA	49,00 m ²	58. UPRAVNA PROSTORJA	28,40 m ²
4. STUJESTE + LIFT	38,93 m ²	9. CAJNA KUHNJA	11,50 m ²	14. CAJNA KUHNJA	11,20 m ²	19. PREDPROSTOR DVORANA	84,10 m ²	24. SANITARIE ZA POSLENKA	10,40 m ²	29. SANITARIE	9,80 m ²	34. STUJESTE	23,70 m ²	39. OSTROVSKI	30,05 m ²	44. GARDEROBA ZA ZAPOSLENIKE	34,50 m ²	49. PREDPROSTOR	33,20 m ²	54. STUJESTE + LIFT	74,50 m ²	59. PREDPROSTOR	8,30 m ²
5. PREDPROSTOR CAFE BARA	8,60 m ²	10. PREDPROSTOR	21,38 m ²	15. ADMINISTRACIJA	11,20 m ²	20. NEOSTO HODNIK	84,80 m ²	25. CAJNA KUHNJA	28,90 m ²	30. GARDEROBA	11,10 m ²	35. TEHNIČKA PROSTORJA	30,33 m ²	40. RECEPCIJA	8,30 m ²	45. GARDEROBA	48,90 m ²	50. STUJESTE + LIFT	35,30 m ²	55. PREDPROSTOR TERENOGE UFA	18,36 m ²	60. CAJNA KUHNJA	11,05 m ²



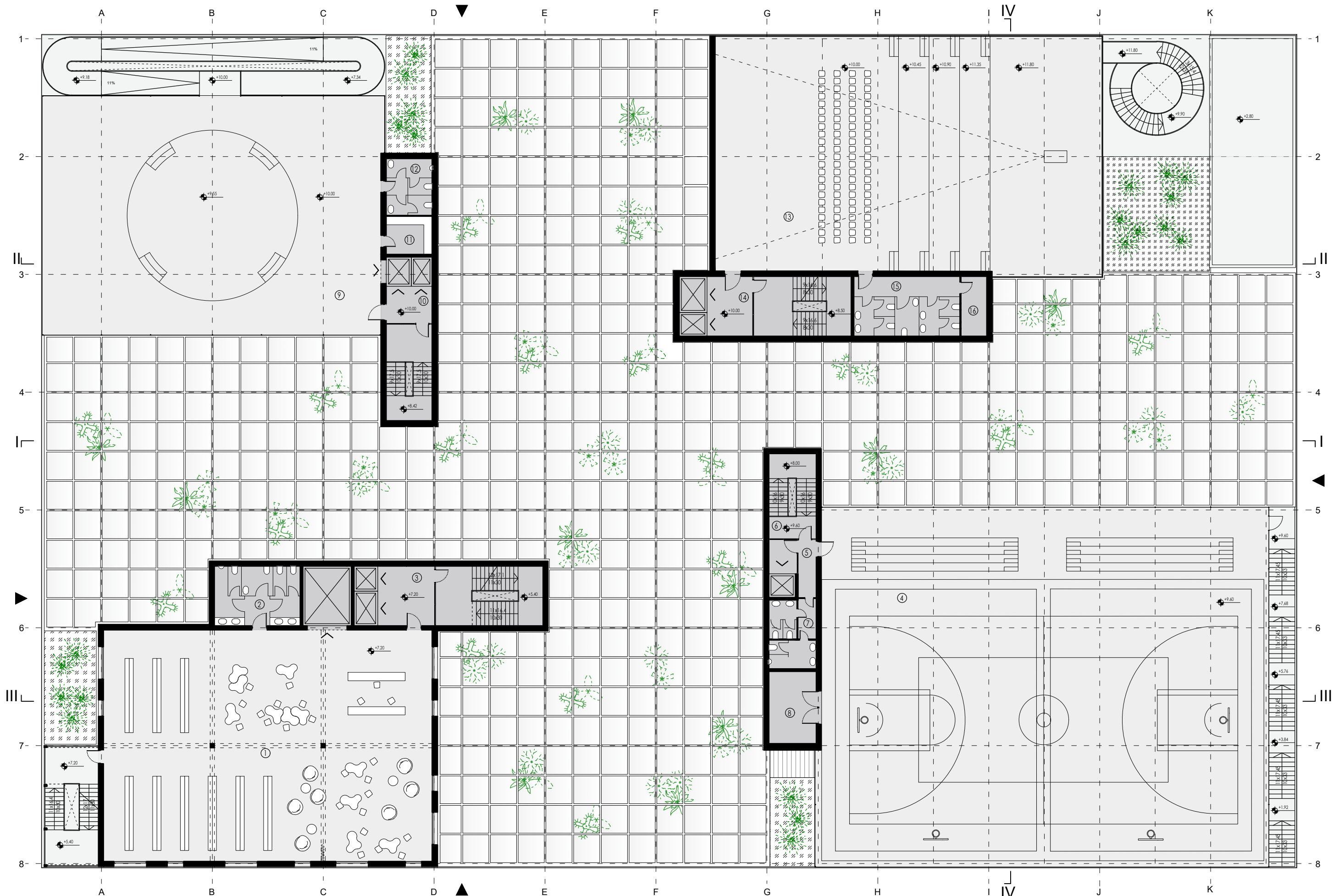
1. GARAŽA	2043,40 m ²	6. STUŽBITE + LIFT	74,30 m ²	11. KONDIČIONIRANJE	18,90 m ²
2. STUŽBITE + LIFT	38,75 m ²	7. PREDPROSTOR	33,55 m ²	12. STUŽBITE	21,85 m ²
3. PREDPROSTOR	60,55 m ²	8. ARHIV	22,20 m ²	13. STUŽBITE	46,75 m ²
4. STUŽBITE + LIFT	53,30 m ²	9. SPREMNIŠTE BIBLIOTEKE	26,60 m ²		
5. STUŽBITE + LIFT	53,30 m ²	10. SPREMNIŠTE	27,80 m ²		



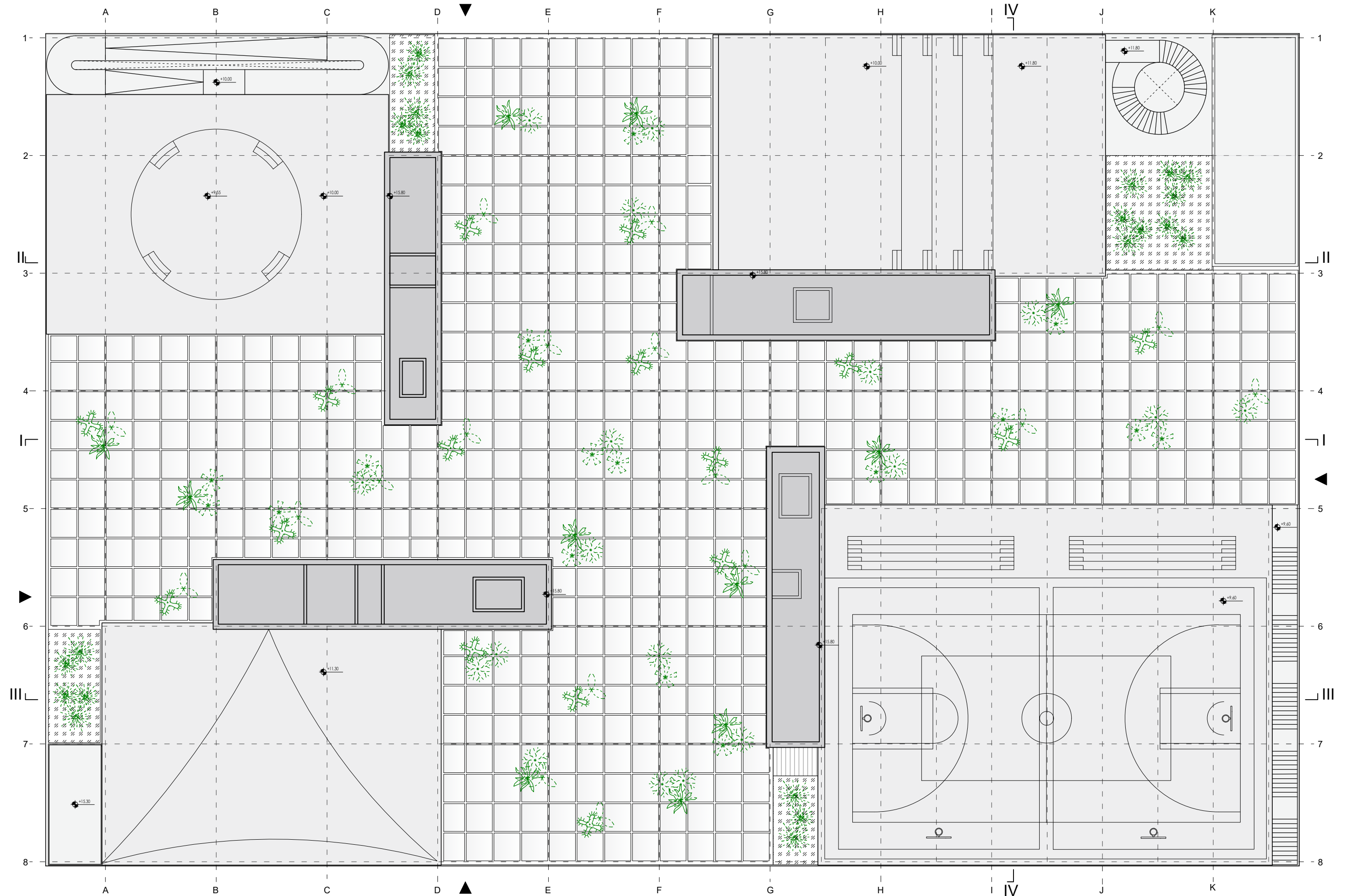
1. VJETROBRAN17,30 m ² epoksi premaz	4. VJETROBRAN 25,70 m ² epoksi premaz	8. PREDPROSTOR KONCERTNE DVORANE 17,50 m ² vinil	12. VJETROBRAN24,10 m ² epoksi premaz	15. BIBLIOTEKA413,10 m ² vinil	18. GALERIJA SPORTSKE DVORANE74,10 m ² drveni parket	21. MUZEJ ZMLJA 410,80 m ² drveni parket
2. VIŠENAMJENSKI PROSTOR1500,20 m ² epoksi premaz	5. FOYER KONCERTNE DVORANE/ CAFFE BAR 310,90 m ² vinil	9. KONCERTINA DVORANA 395,80 m ² vinil	13. FOYER BIBLIOTEKE / ČITAONICA376,15 m ² epoksi premaz	16. STUBIŠTE + LIFT58,70 m ² epoksi premaz	19. STUBIŠTE + LIFT29,15 m ² epoksi premaz	22. STUBIŠTE + LIFT 39,00 m ² epoksi premaz
3. VRATARNICA17,60 m ² epoksi premaz	6. REŽIJA 22,70 m ² epoksi premaz	10. STUBIŠTE + LIFT53,30 m ² epoksi premaz	14. SPREMIŠTE17,60 m ² epoksi premaz	17. SANITARNI ČVOR26,60 m ² keramičke pločice	20. SANITARNI ČVOR18,60 m ² keramičke pločice	23. SPREMIŠTE 8,80 m ² epoksi premaz
7. PREDPROSTOR KONCERTNE DVORANE 17,50 m ² vinil		11. SANITARNI ČVOR 41,20 m ² keramičke pločice				24. SANITARNI ČVOR 13,40 m ² keramičke pločice

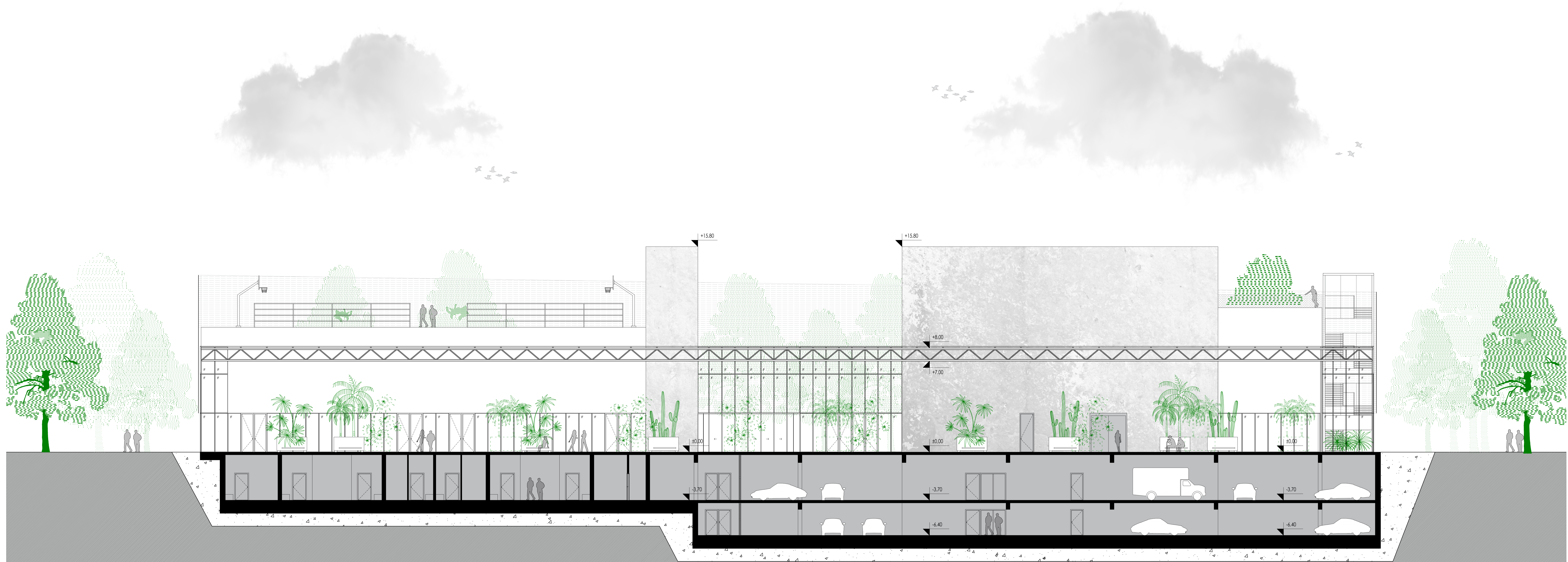


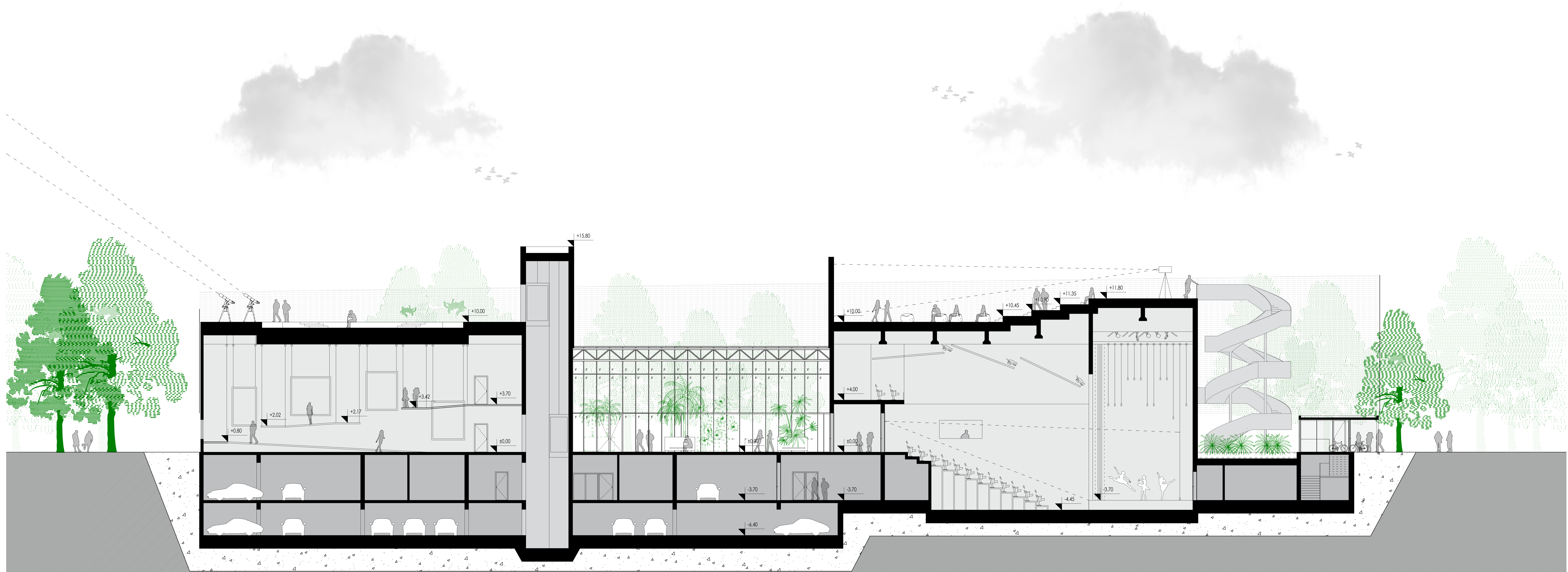
1. FOYER GALERIJE	105,00 m ²	vinil	5. LOŽA	6,60 m ²	vinil	12. GRUPNA PROSTORIJA	250,00 m ²	vinil	15. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	18. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	21. STUBIŠTE + LIFT	39,00 m ²	epoksi premaz	24. STUBIŠTE + LIFT	29,15 m ²	epoksi premaz
2. STUBIŠTE + LIFT	53,00 m ²	epoksi premaz	6. LOŽA	6,60 m ²	vinil	13. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	16. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	19. SANITARNI ČVOR	26,60 m ²	keramičke pločice	22. SPREMISITE	8,80 m ²	epoksi premaz	25. SOBA ZA INSTALACIJE	37,60 m ²	keramičke pločice
3. SANITARNI ČVOR	25,20 m ²	ker. pločice	7. LOŽA	6,60 m ²	vinil	14. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	17. RADNA SOBA	23,85 m ²	vinil	20. STUBIŠTE + LIFT	58,70 m ²	epoksi premaz	23. SANITARNI ČVOR	13,40 m ²	keramičke pločice			
4. SPREMISITE	14,70 m ²	ker. pločice	8. LOŽA	6,60 m ²	vinil	9. TEHNIČKI BALKON	12,50 m ²	epoksi premaz												

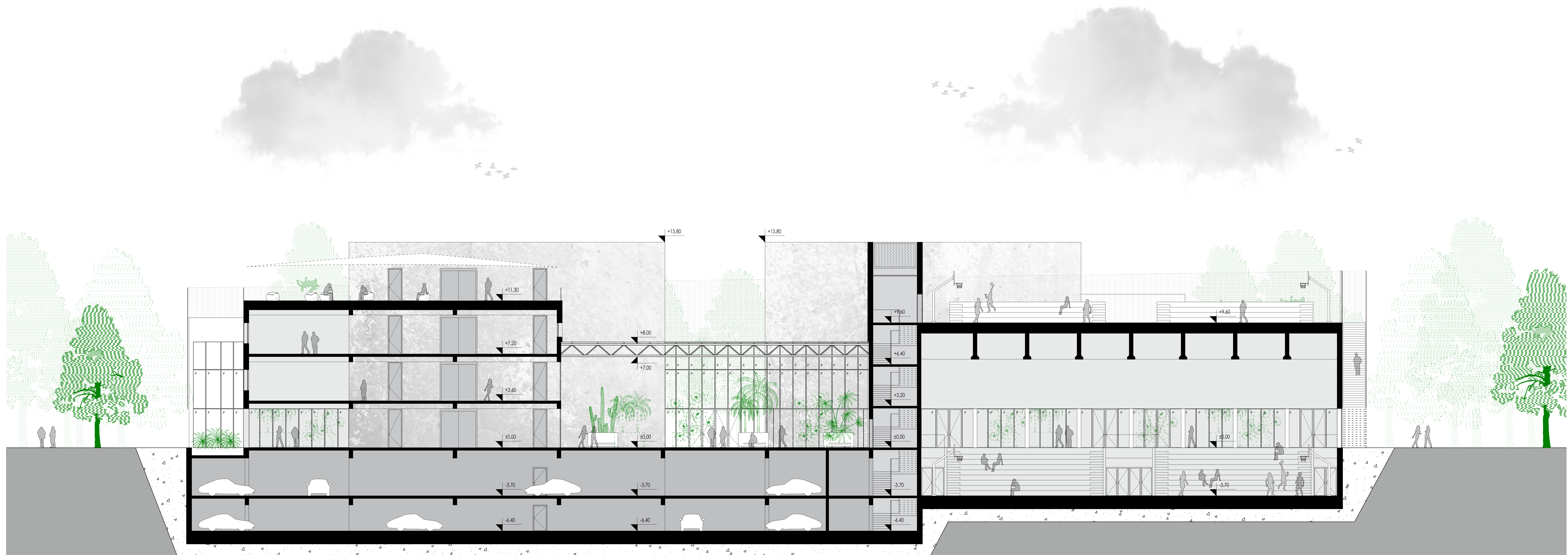


1. BIBLIOTEKA / DJEČJI ODJEL 295,80 m ² vinil	2. SANITARNI ČVOR 26,60 m ² keramičke pločice	3. STUBIŠTE + LIFT 58,70 m ² epoksi premaz	4. PROHODNI KROV / KOŠARKAŠKI TEREN 840,75 m ² sintetička podloga	5. PREDPROSTOR 5,40 m ² epoksi premaz	6. STUBIŠTE + LIFT 30,00 m ² epoksi premaz	7. SANITARNI ČVOR 17,15 m ² ker. pločice	8. SPREMISITE 17,70 m ² epoksi premaz	9. PROHODNI KROV / GLEDANJE ZVIJEZDA 423,50 m ² betonske ploče	10. STUBIŠTE + LIFT 39,00 m ² epoksi premaz	11. SPREMISITE 8,80 m ² epoksi premaz	12. SANITARNI ČVOR 13,40 m ² keramičke pločice	13. PROHODNI KROV / LIETNA POZORNICA 478,10 m ² betonske ploče	14. STUBIŠTE + LIFT 53,00 m ² epoksi premaz	15. SANITARNI ČVOR 25,20 m ² ker. pločice	16. SPREMISITE 14,70 m ² ker. pločice
--	--	---	--	--	---	---	--	---	--	--	---	---	--	--	--

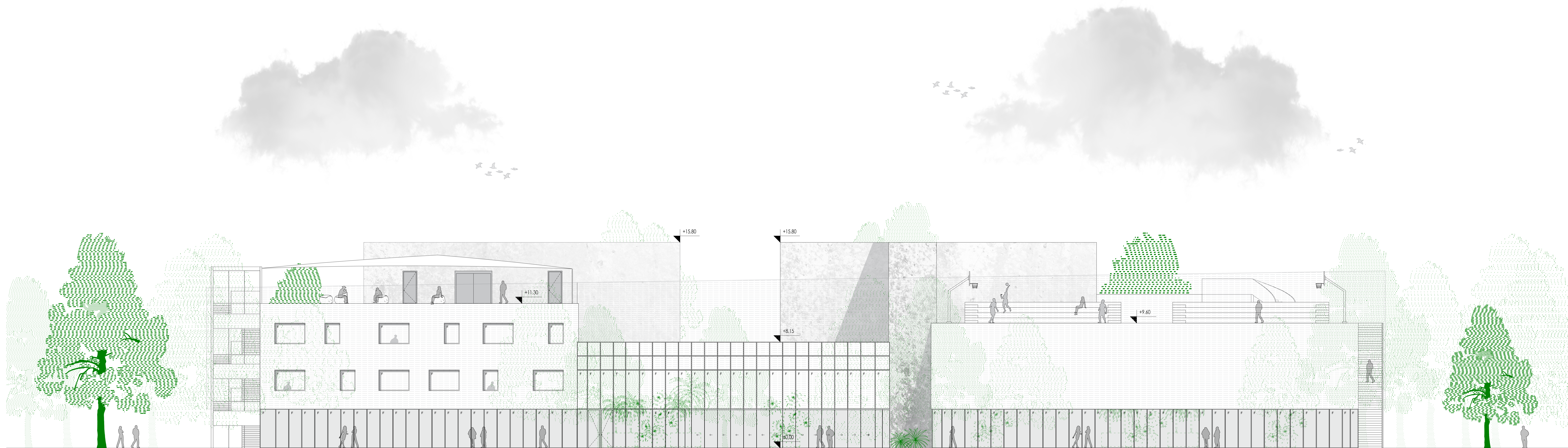


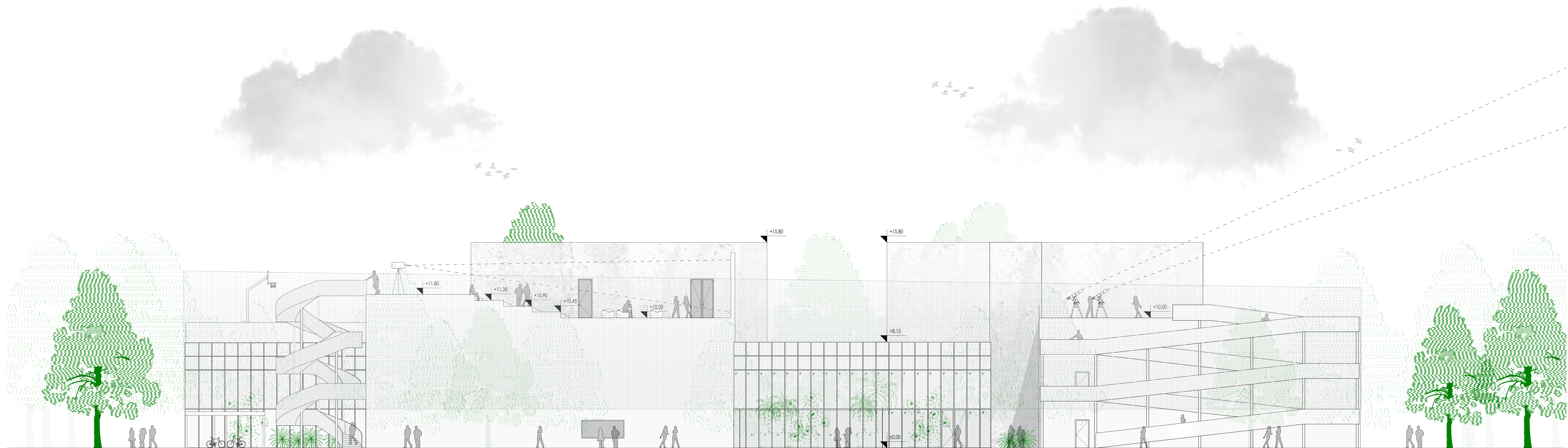


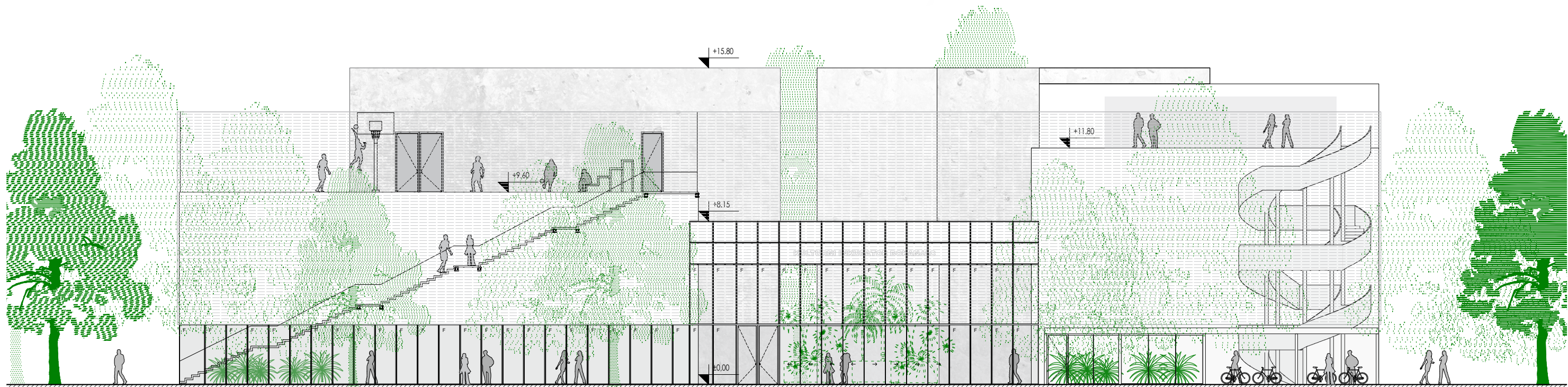




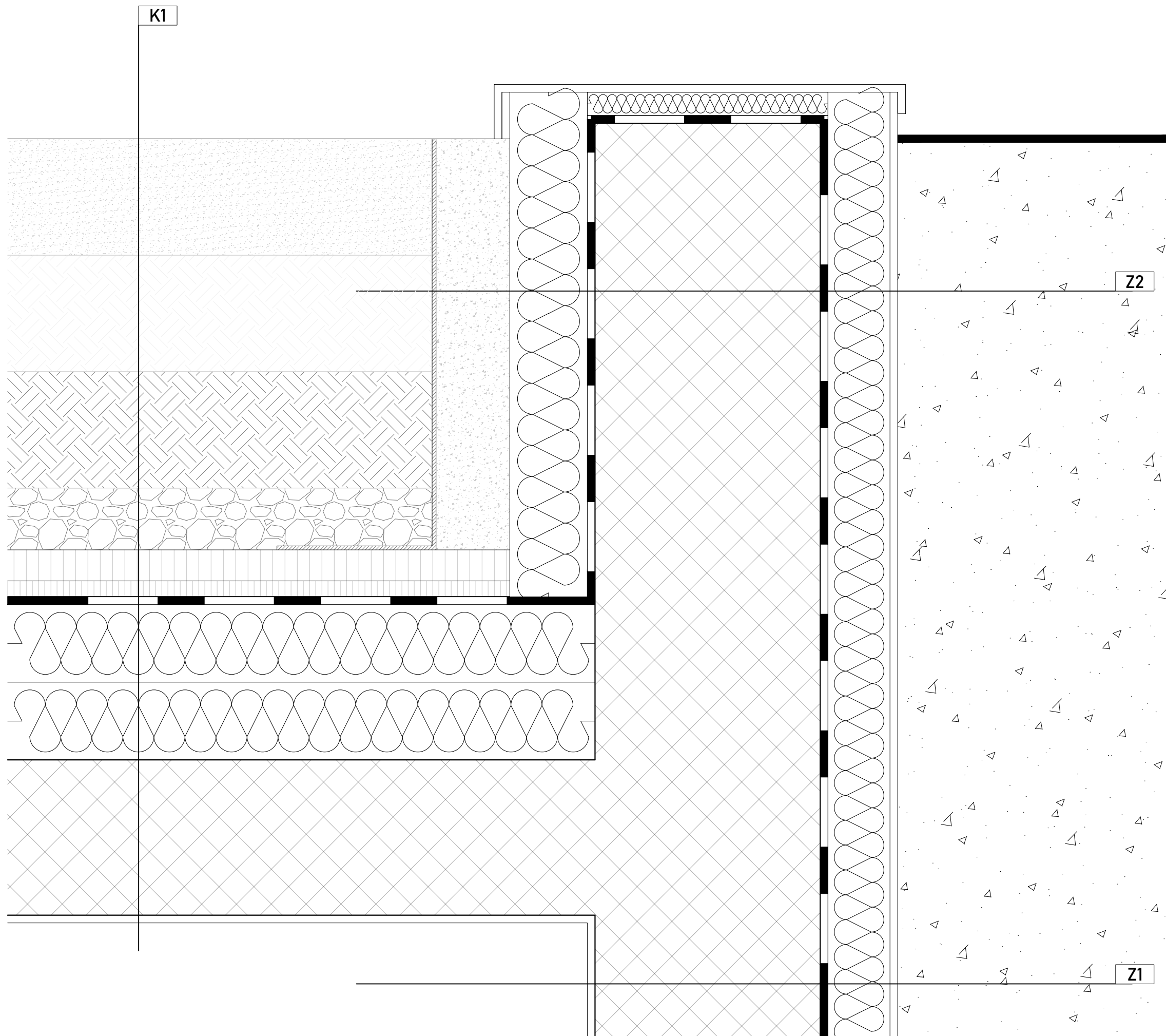












Z1

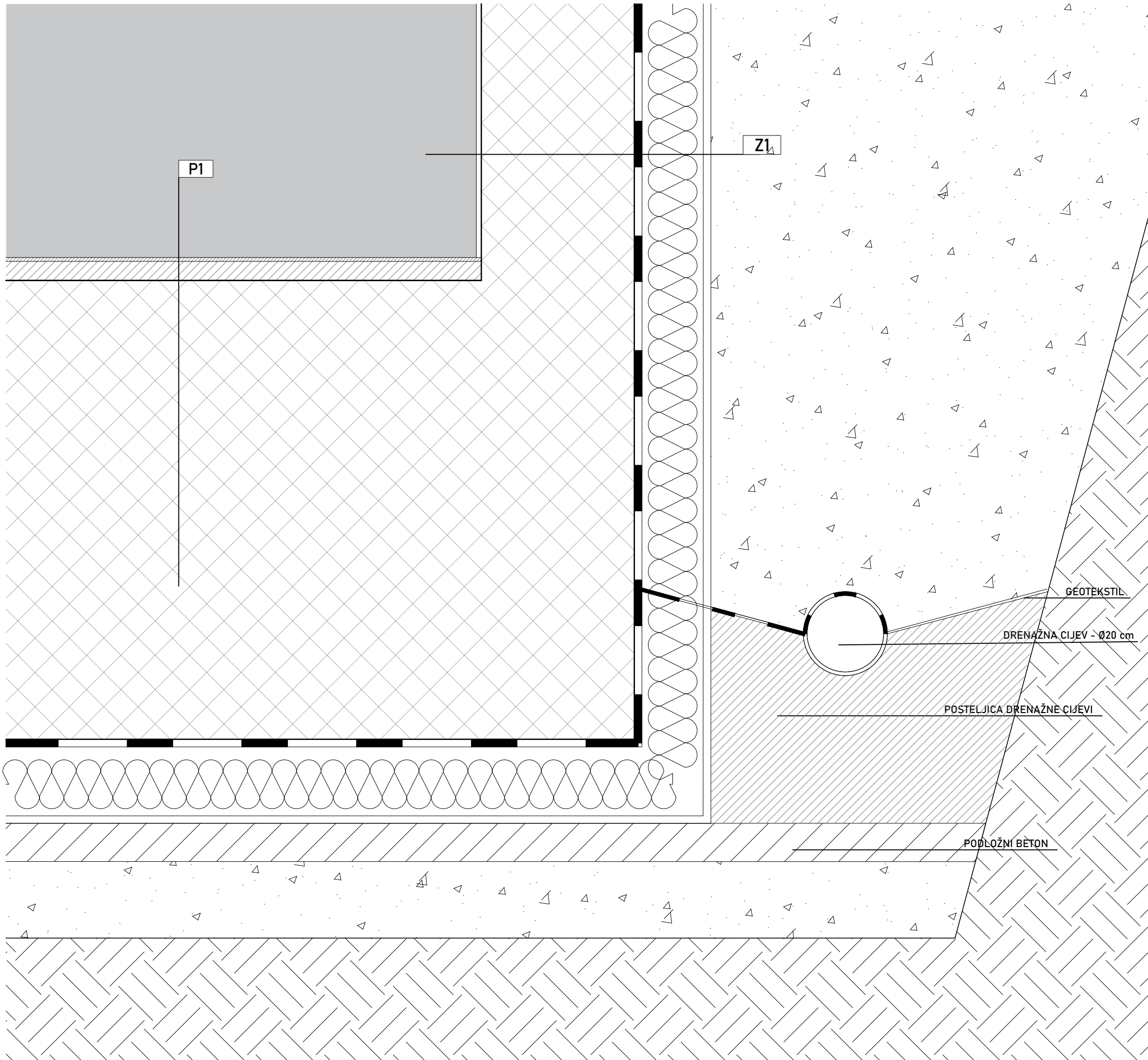
VANJSKI NOSIVI ZID PREMA TLU	35cm
završna obloga - glet + boja	- cm
AB zid	20,00 cm
hidroizolacija (betonit geotekstil)	1,00 cm
zaštita hidroizolacije (čepasta folija)	2,00 cm
termoizolacija (ekstrudirani polistiren)	10,00 cm
perforirane drenažne trake	1,00 cm
drenažni sloj	- cm

Z2

VANJSKI NOSIVI ZID PREMA TLU	45cm
drenažni sloj	- cm
perforirane drenažne trake	1,00 cm
termoizolacija (ekstrudirani polistiren)	10,00 cm
zaštita hidroizolacije (čepasta folija)	2,00 cm
hidroizolacija (betonit geotekstil)	1,00 cm
AB zid	20,00 cm
hidroizolacija (PVC)	1,00 cm
termoizolacija (XPS)	10,00 cm
šljunak	- cm
sloj zemlje	- cm

K1

ZELENI KROV	100cm
završna sloj - trava	- cm
sloj zemlje	53,00 cm
urban scape greenroll supstrat	4,00 cm
urban scape drenažni sustav	-
s pohranjivanjem vode	2,00 cm
urban scape protukorijenska memb.	0,05 cm
hidroizolacija (PVC)	1,00 cm
termoizolacija (EPS)	20,00 cm
parna brana	0,15 cm
AB ploča	20,00 cm
završna obloga - glet + boja	- cm



Z1

VANJSKI NOSIVI ZID PREMA TLU	35cm
završna obloga - glet + boja	- cm
AB zid	20,00 cm
hidroizolacija (betonit geotekstil)	1,00 cm
zaštita hidroizolacije (čepasta folija)	2,00 cm
termoizolacija (ekstrudirani polistiren)	10,00 cm
perforirane drenažne trake	1,00 cm
drenažni sloj	- cm

P1

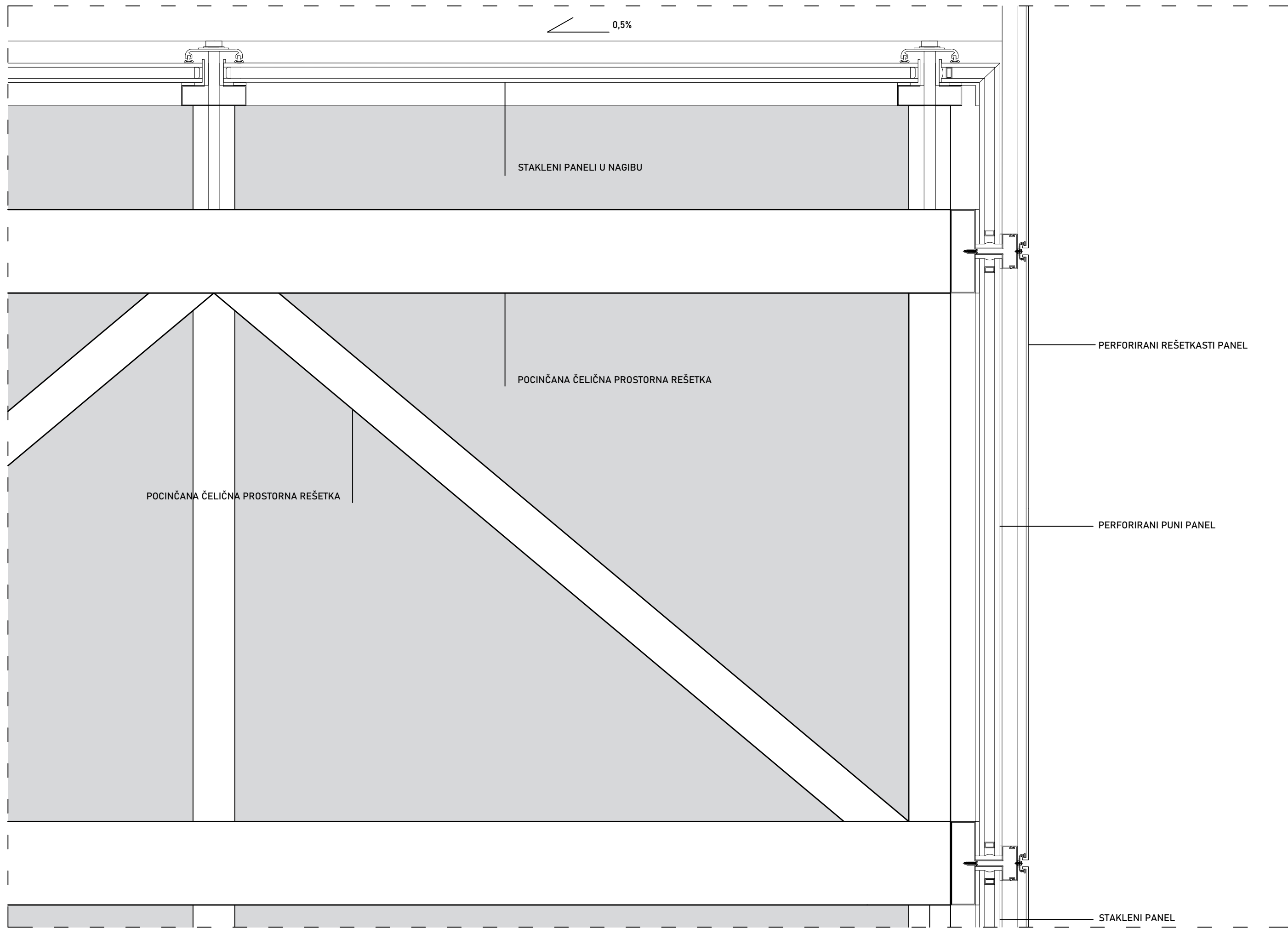
POD NA TLU	108cm
završna obloga - polirani beton	1,00 cm
plivajući cementni estrih	5,00 cm
PE folija s preklpom d>30 cm	0,015 cm
AB temeljna ploča	60,00 cm
bitumenska hidroizolacija	1,00 cm
zaštita hidroizolacije (čepasta folija)	1,00 cm
termoizolacija (EPS)	10,00 cm
podložni beton	10,00 cm
kameni nabož	20,00 cm

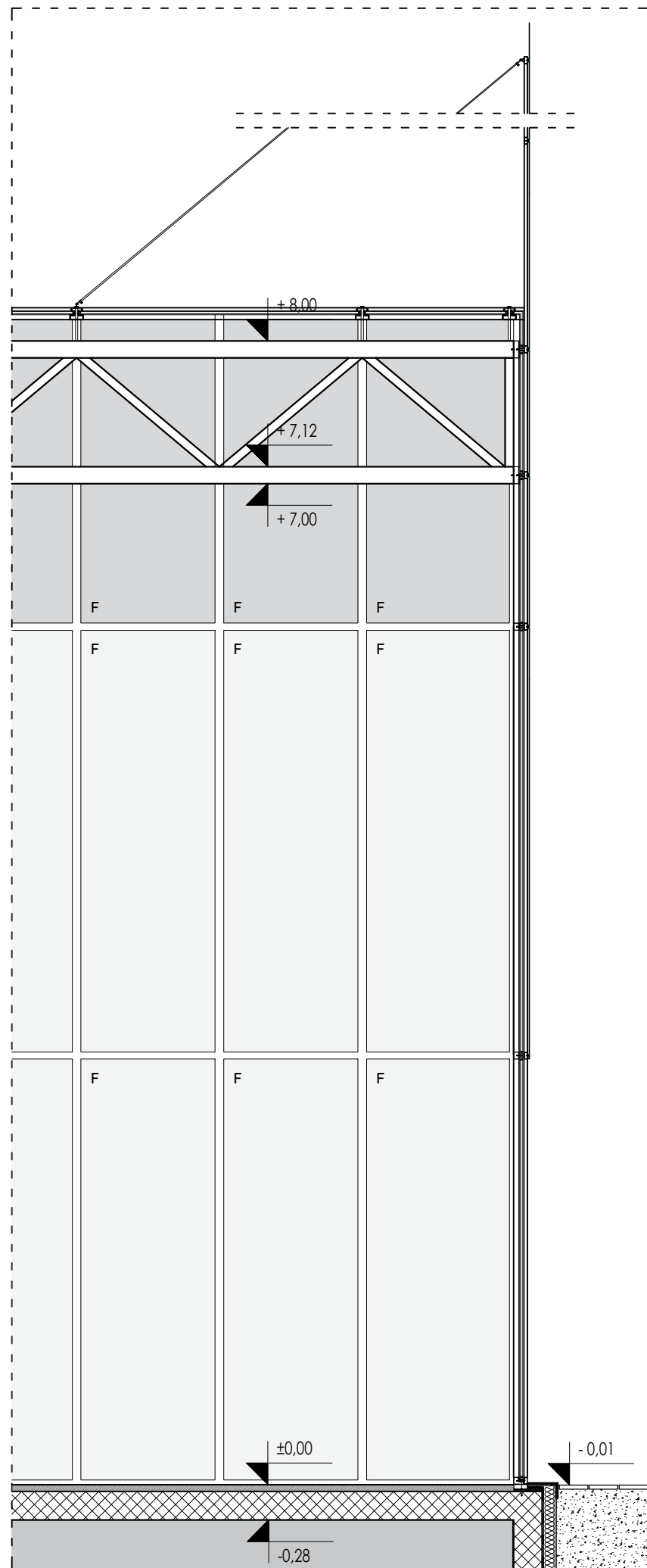
GEOTEKSTIL

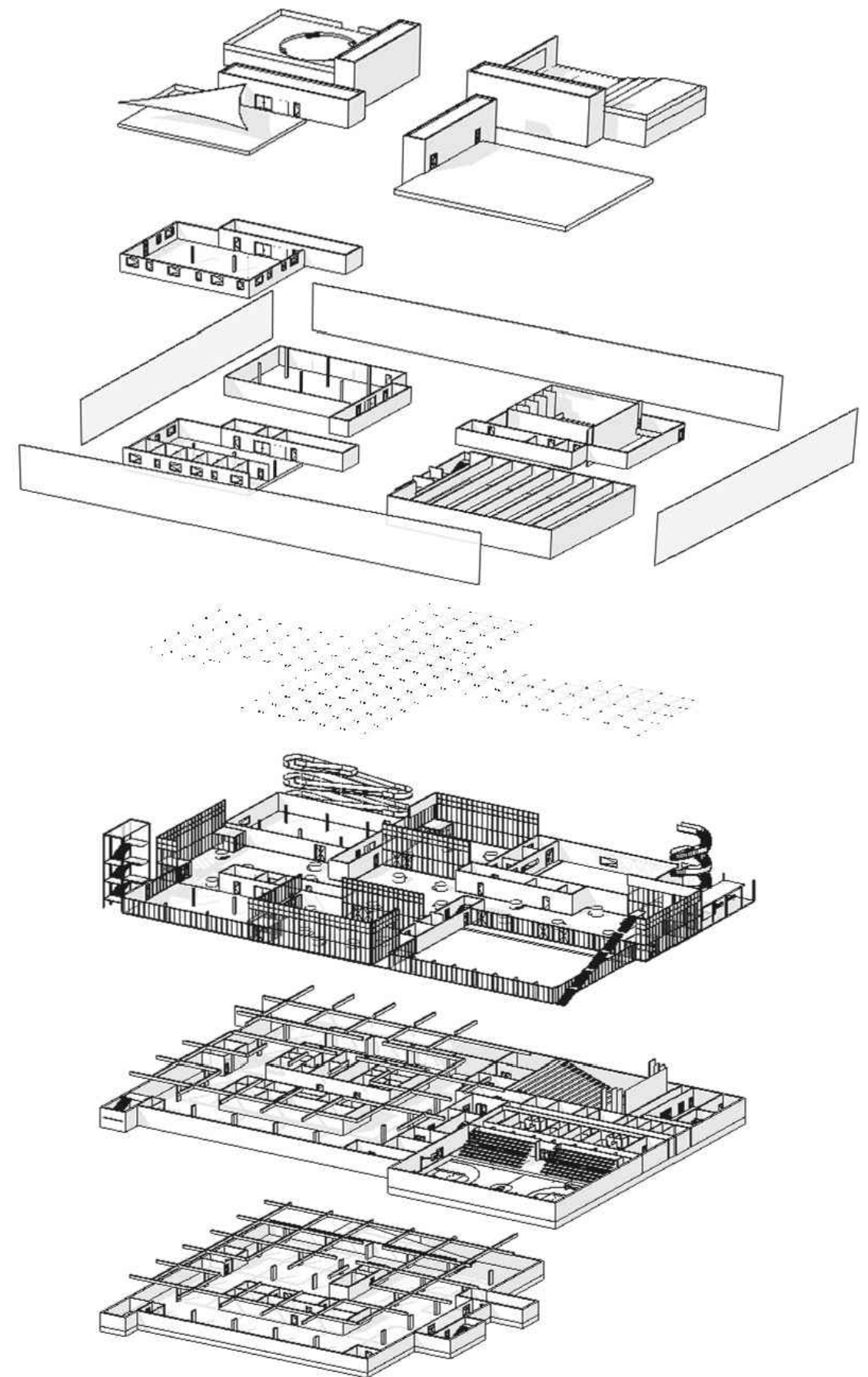
DRENAŽNA CIJEV - Ø20 cm

POSTELJICA DRENAŽNE CIJEVI

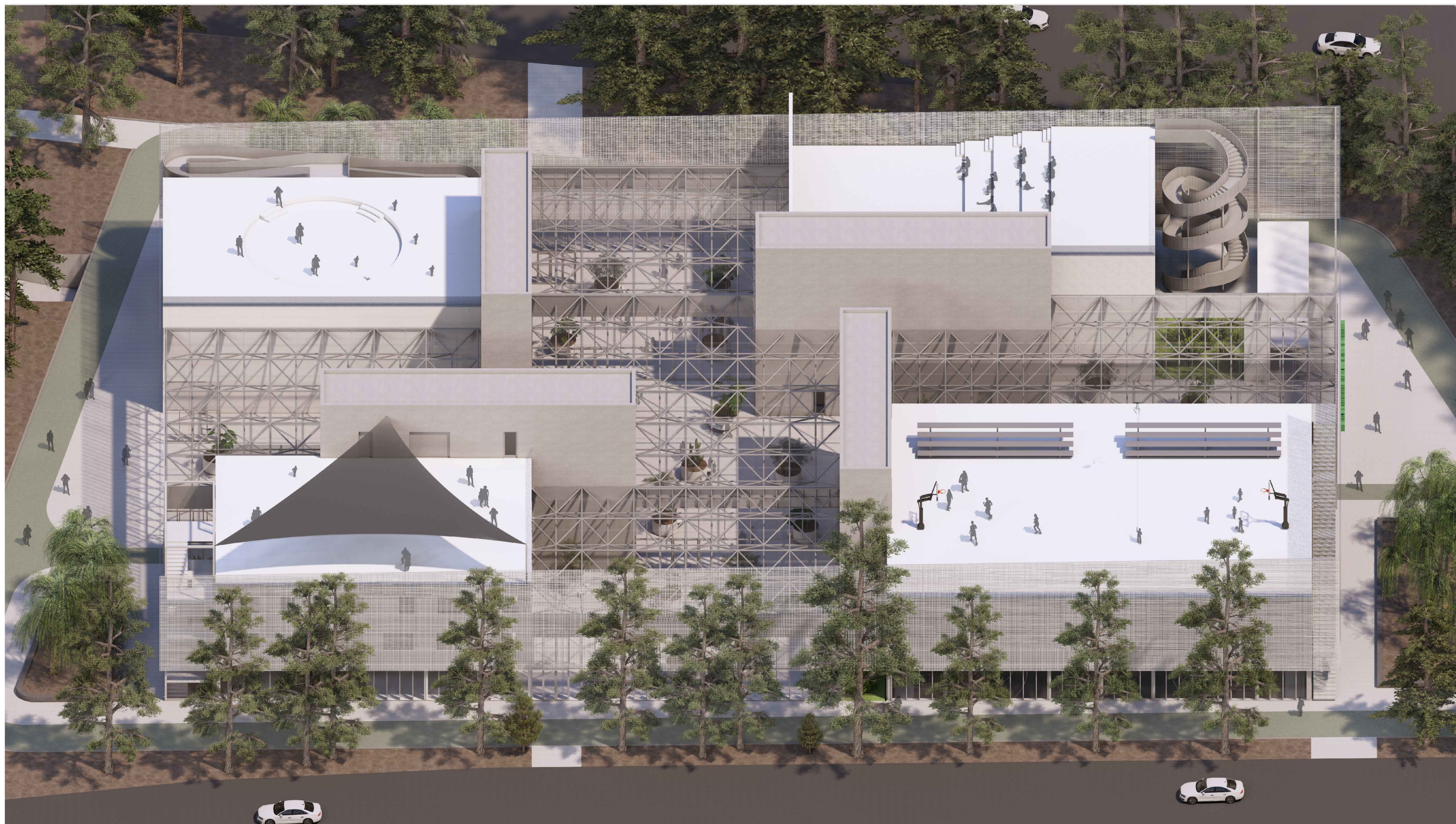
PODLOŽNI BĚTON















GARAŽA (-1):

GARAŽA	1726,30 m ²
STUBIŠTE	21,85 m ²
PREDPROSTOR	15,85 m ²
STUBIŠTE + LIFT	38,95 m ²

CAFFE BAR

PREDPROSTOR CAFFE BARA	8,60 m ²
ČAJNA KUHINJA	10,30 m ²
GARDEROBA + SANITARIJE	18,85 m ²
SPREMIŠTE	21,60 m ²
KOMORA	11,50 m ²

MUZEJ ZMIJA

PREDPROSTOR	21,50 m ²
SPREMIŠTE MUZEJA	26,20 m ²
HODNIK	17,80 m ²
GARDEROBA + SANITARIJE	18,40 m ²
ČAJNA KUHINJA	11,20 m ²
ADMINISTRACIJA	11,20 m ²
VETERINARSKA SOBA	19,30 m ²
AMBULANTA	7,10 m ²
PREDPROSTOR	34,60 m ²
PROSTOR ZA RESTAURACIJU	40,95 m ²
SPREMIŠTE EKSPONATA	50,25 m ²

KONCERTNA DVORANA

STUBIŠTE + LIFT	53,30 m ²
PREDPROSTOR DVORANA	54,10 m ²
NEČISTI HODNIK	64,60 m ²
UPRAVNA PROSTORIJA	18,20 m ²
GARDEROBA	10,80 m ²
GARDEROBA	10,80 m ²
SANITARIJE ZAPOSLENIKA	10,40 m ²
ČAJNA KUHINJA	22,30 m ²
HODNIK	8,00 m ²
GARDEROBA	11,10 m ²
SANITARIJE	9,30 m ²
SANITARIJE	9,30 m ²
GARDEROBA	11,10 m ²
HODNIK	47,90 m ²
KONCERTNA DVORANA	395,80 m ²
SPREMIŠTE INSTRUMENTATA I OPREME	83,50 m ²
STUBIŠTE	23,70 m ²
TEHNIČKA PROSTORIJA	30,30 m ²

SPORTSKA DVORANA

ČISTI HODNIK	50,05 m ²
RECEPCIJA	5,30 m ²
ADMINISTRACIJA	10,50 m ²
GARDEROBA	48,90 m ²
GARDEROBA ZA INVALIDE	24,50 m ²
GARDEROBA ZA ZAPOSLENIKE	24,50 m ²
GARDEROBA	48,90 m ²
AMBULANTA	29,80 m ²
ČISTI HODNIK	73,50 m ²
SPORTSKA DVORANA	785,15 m ²
PREDPROSTOR	33,20 m ²
STUBIŠTE + LIFT	35,30 m ²
SPREMIŠTE DVORANE	34,60 m ²
SOBA ZA INSTALACIJE	34,60 m ²
KONDICIONIRANJE ZRAKA	49,00 m ²

BIBLIOTEKA

STUBIŠTE + LIFT	74,50 m ²
PREDPROSTOR TERETNOG LIFTA	16,50 m ²
PREDPROSTOR	6,30 m ²
ADMINISTRACIJA BIBLIOTEKE	11,70 m ²
UPRAVNA PROSTORIJA	26,60 m ²
PREDPROSTOR	8,50 m ²
ČAJNA KUHINJA	11,05 m ²
GARDEROBA + SANITARIJE	27,80 m ²
STUBIŠTE	46,75 m ²

UKUPNO GARAŽA (-1): 4524,30 m²**GARAŽA (-2):**

GARAŽA	2043,40 m ²
STUBIŠTE + LIFT	38,95 m ²
PREDPROSTOR	60,55 m ²
STUBIŠTE + LIFT	53,30 m ²
STUBIŠTE + LIFT	53,30 m ²
KONDICIONIRANJE	18,90 m ²
STUBIŠTE	21,85 m ²
STUBIŠTE	46,75 m ²

BIBLIOTEKA

STUBIŠTE + LIFT	74,50 m ²
PREDPROSTOR	33,55 m ²
ARHIV	22,20 m ²
SPREMIŠTE BIBLIOTEKE	26,60 m ²
SPREMIŠTE	27,80 m ²

UKUPNO GARAŽA (-2): 2521,65 m²**PRIZEMLJE:**

VJETROBAN	17,30 m ²
VIŠENAMJENSKI PROSTOR	1500,20 m ²
VRATARNICA	17,60 m ²
VJETROBAN	25,70 m ²

KONCERTNA DVORANA

FOYER KONCERTNE DVORANE/ CAFFE BAR	310,90 m ²
REŽIJA	22,70 m ²
PREDPROSTOR KONCERTNE DVORANE	17,50 m ²
PREDPROSTOR KONCERTNE DVORANE	17,50 m ²
STUBIŠTE + LIFT	53,30 m ²
SANITARINI ČVOR	41,20 m ²

BIBLIOTEKA

VJETROBRAN	24,10 m ²
FOYER BIBLIOTEKE / ČITAONICA	376,15 m ²
SPREMIŠTE	17,60 m ²
BIBLIOTEKA	413,10 m ²
STUBIŠTE + LIFT	58,70 m ²
SANITARNI ČVOR	26,60 m ²

SPORTSKA DVORANA

GALERIJA SPORTSKE DVORANE	74,10 m ²
STUBIŠTE + LIFT	29,15 m ²
SANITARNI ČVOR	18,60 m ²

MUZEJ ZMIJA

MUZEJ ZMIJA	410,80 m ²
STUBIŠTE + LIFT	39,00 m ²
SPREMIŠTE	8,80 m ²
SANITARINI ČVOR	13,40 m ²

UKUPNO PRIZEMLJE: 3525 m²**1. KAT:****KONCERTNA DVORANA**

FOYER GALERIJE	105,00 m ²
STUBIŠTE + LIFT	53,00 m ²
SANITARNI ČVOR	25,20 m ²
SPREMIŠTE	14,70 m ²
LOŽA	6,60 m ²
LOŽA	6,60 m ²
LOŽA	6,60 m ²
LOŽA	6,60 m ²
LOŽA	6,60 m ²
TEHNIČKI BALKON	12,50 m ²
TEHNIČKI BALKON	12,50 m ²

BIBLIOTEKA

GRUPNA PROSTORIJA	250,00 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
RADNA SOBA	23,85 m ²
SANITARNI ČVOR	26,60 m ²
STUBIŠTE + LIFT	58,70 m ²

SPORTSKA DVORANA

STUBIŠTE + LIFT	29,15 m ²
SOBA ZA INSTALACIJE	37,60 m ²

MUZEJ ZMIJA

STUBIŠTE + LIFT	39,00 m ²
SPREMIŠTE	8,80 m ²
SANITARINI ČVOR	13,40 m ²

UKUPNO 1. KAT: 862,25 m²**2. KAT:****KONCERTNA DVORANA**

STUBIŠTE + LIFT	53,00 m ²
SANITARNI ČVOR	25,20 m ²
SPREMIŠTE	14,70 m ²

BIBLIOTEKA

BIBLIOTEKA / DJEČJI ODJEL	395,80 m ²
SANITARNI ČVOR	26,60 m ²
STUBIŠTE + LIFT	58,70 m ²

SPORTSKA DVORANA

PREDPROSTOR	5,40 m ²
STUBIŠTE + LIFT	30,00 m ²
SANITARNI ČVOR	17,15 m ²
SPREMIŠTE	17,70 m ²

MUZEJ ZMIJA

STUBIŠTE + LIFT	39,00 m ²
SPREMIŠTE	8,80 m ²
SANITARINI ČVOR	13,40 m ²

UKUPNO 2. KAT: 705,45 m²

TEHNIČKI OPIS:

Funkcija:

Kulturni inkubator volumenima sportske i koncertne dvorane, muzeja zmija te biblioteke formira središnji polivalentni prostor.

Središnji prostor podijeljen je na više manjih zona koje u svakodnevnom korištenju postaju ulazni prostori u dvorane.

U slučaju održavanja manifestacija, izložbi, sajмова i drugih sličnih događaja omogućena je potpuna prenamjena centralnog prostora.

Uporabom klizno-zaokretnih staklenih panela moguće je otvaranje čitavog prizemnog dijela i propuštanje sadržaja izvan kuće, kao i propuštanje šume u kuću.

Krovovi volumena suvremena su reinterpretacija povijesnog vidikovca i na njima se nalaze košarkaški teren, ljetna pozornica, lounge, gledanje zvijeda i u sklopu korištenja također je moguća prenamjena prostora.

Konstrukcija i tehnologija gradnje:

Glavni raster nosivih elementa je postavljen je pravokutno, s razmacima osi od 8m, te ortogonalno 8,5m.

Osim navedenih osi konstrukcije, koriste se i pomoćne osi koje su vidljive u grafičkom dijelu rada.

Podzemni dio objekta sastoji se od dvoetažne podzemne garaže s pristupnim rampama, pomoćnim prostorijama, utilitarnim baterijama u kojima se nalazi vertikalna komunikacija i od ukopanih dijelova koncertne i sportske dvorane. U nadzemnom dijelu se nalaze četiri nezavisna volumena, svaki sa svojom utilitarnom (komunikacijskom) baterijom i svojim sekundarnim pristupom u obliku čeličnog stubišta ili rampe, koji ujedno služe za evakuaciju.

Volumeni muzeja i biblioteke su postavljeni iznad garaže - nadzemno, dok se volumeni koncertne i sportske dvorane nalaze pored garaže, te se izdižu iz tla. Ta navedena četiri volumena su povezana čeličnom rešetkastom nadstrešnicom, te s njom tvore konstruktivnu cjelinu.

Temelji objekta se izvode u obliku AB temeljne ploče u debljinama prema grafičkom dijelu rada.

Vertikalni nosivi elementi su AB zidovi i AB stupovi, primarno raspoređeni prema konstrukcijskom rasteru.

Svi zidovi koji nisu direktno oslonjeni na zid donje etaže ne smatraju se nosivima i izvode se od blokova ispune koji se zidaju nakon završetka izvedbe nosive konstrukcije.

Seizmičke sile se preuzimaju kombiniranim sustavom zidova (zidne jezgre) i okvira (stupovi i grede).

Horizontalni armirano betonski nosivi elementi se izvode kao monolitne AB ploče oslonjene na monolitne ili montažne AB grede i zidne nosače, ovisno o poziciji.

Na mjestima gdje fasada objekta nije zatvorena AB zidom, koriste se staklene stijene, zatvoreni i dekorativni paneli koji se povezuju za nosivu konstrukciju.

Evakuacijska stubišta i rampe, odnosno sekundarni pristupi izvode se skeletnim čeličnim sustavnom, a gazišta se izvode od čeličnih panela.

Rešetkasta konstrukcija koja povezuje zatvorene volumene i natkriva međuprostor izvodi se ortogonalno u dva pravca. Stabilizacija rešetke i oslonci ostvareni su preko nosivih AB elemenata objekta.

Donji i gornji pojas se izvodi od kontinuiranih varenih čeličnih profila. Također, kosi elementi ispune rešetke se vare u čvorovima za elemente gornjeg i donjeg pojasa.

Zaštita od požara:

U sklopu podzemne garaže smješteno je sedam evakuacijskih stubišta.

Volumeni sa korisnim krovovima uz stubište u pripadajućoj utilitarnoj bateriji imaju dodatna vanjska čelična stubišta kojima je omogućena evakuacija.

Zaštiti od požara doprinosi i predviđanje prostora za sprinkler stanicu, spremnik i pumpu.

Oko čitavog sklopa formirana je trim staza koja u slučaju potrebe služi kao vatrogasni prilaz.

Opis hortikulture:

Multifunkcionalni centralni prostor nastanjen je zelenilom u loncima.

Lonci su interpretirani kao zdjele sa zemljom na kotačima čime je omogućena prenamjena prostora.

Dodatna vrijednost lonaca ostvarena je klupom za sjedenje.

Zelenilo u loncima nastanjeno je palmama, maslinama, kaktusima i monsterama.